

ÇEVRENİN KASTEN VE TAKSİRLE KİRLETİLMESİ SUÇUNA (TCK 181, 182) İLİŞKİN YARGITAY 4. CEZA DAİRESİ KARARLARINDA BELİRLENEN İLKELER

Cengiz OTACI*

Yargıtay Büyük Genel Kurulu'nun 18.02.2012 tarih ve 28208 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan ikinci işbölümü kararı gereğince, TCK'nın 181. ve 182. maddelerinde düzenlenen çevrenin kasten ve taksirle kirletilmesi suçları, Yargıtay 4. Ceza Dairesine verilmiştir. Daire, mevcut dosyaların tamamını inceledikten sonra Kasım-Aralık aylarında dosyaları karara bağlamıştır. Kararlarda, suça ilişkin genel ilkelerin yanında, somut olaya uygulanacak mevzuat gösterilmiş, yargılamaya konu somut olay açıklanarak belirlenen ilkeler olaya uygulanıp, sonuca bağlanmıştır.

Yargılamaya konu olaya göre alıcı ortamla ilişkilendirilen kararlar, genel ilkeler, yargılamaya konu olayda uygulanacak mevzuat ve düzenleyici İşlemler, dosya içeriğine göre davaya katılma ilkeleri, somut olay ve karardan oluşmaktadır.

Aşağıda, Dairenin suç tipine ve alıcı ortamlara göre belirlediği ilkeler açıklanacak, mahkemelerin suç tipinin yorumuna ilişkin sıkça yaptığı hatalara

* Yargıtay 4. Ceza Dairesi Tetkik Hakimi, cengizotaci@hotmail.com.

değınilecek, bilirkişi raporlarında standart sağlanması açısından hangi ölçütlere göre rapor düzenlenmesi gerektiğı üzerinde durulacaktır.

Çalışmamızda italik olarak yazılan kısımlar, daire kararlarının hepsinde kullanılan formül türünden açıklamalardır.

GİRİŞ^[1]

Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının 56/1. maddesine göre herkes, sağlıklı ve dengeli bir çevrede yaşama hakkına sahiptir. Aynı maddenin ikinci fıkrasında getirilen düzenleme ile de çevreyi geliştirmek, çevre sağlığını korumak ve çevre kirlenmesini önlemek gerek Devlete gerekse vatandaşlara ödev olarak yüklenmiştir. Anayasada yer alan bu ilkeler 2872 sayılı Çevre Kanunu'nun 3/a maddesinde de benzer biçimde düzenlenmiştir. Buna göre; gerçek ya da tüzel kişi olarak herkes, çevrenin korunması ve kirliliğın önlenmesi ile görevli olup, alınacak tedbirlere ve belirlenen esaslara uymakla yükümlüdür. Bu bağlamda, "kamu sağlığını ve çevreyi koruma" prensibi Türk Ceza Kanunu'nun birinci maddesinde Kanun'un amaçlarından birisi olarak öngörölmüş, ayrıca "sağlıklı bir çevrede yaşama hakkı" başta bu Kanunun 181 ilâ 184. maddeleri olmak üzere, 2872 sayılı Çevre Kanunu'nda ve diğeri bir kısım mevzuatta koruma altına alınmış, çevreyi kirletme eylemi farklı suç ve kabahat türleri ile yaptırımı bağlanmıştır.

I-ÇEVRENİN KASTEN KİRLETİLMESİ^[2]

Türk Ceza Kanununun 181. maddesinin birinci fıkrasında suç olarak düzenlenen atık veya artıklarla çevrenin kasten kirletilmesi fiili, kanunlarda belirtilen teknik usullere aykırı olarak, çevreye zarar verecek şekilde atık veya artıkların alıcı ortamlar olan toprak, su ve havaya kasten verilmesidir. Buna göre suç, atık veya artıkların teknik usullere aykırı olarak bir defa alıcı ortama verilmesiyle oluşacaktır.

[1] Örnek olarak Bkz; 4. CD, 01.12.2014, 6409/34369 ; 4. CD, 24/11/2014, 18952/34081; 4. CD, 26.11.2014, 10593/34247

[2] Örnek olarak Bkz, 4. CD, 01.12.2014, 19925/34652 ; 4. CD, 26.11.2014, 31509/34256; 4. CD, 08.12.2014, 2713/35436

II-ÇEVRENİN TAKSİRLE KİRLETİLMESİ^[3]

Türk Ceza Kanununun 182. maddesinde suç olarak düzenlenen çevrenin taksirle kirletilmesi eylemi, çevreye zarar verecek şekilde atık veya artıkların alıcı ortama taksirle verilmesidir.

Bu kapsamda bir kusurluluk türü olan taksir, hukuki anlamda failin suç işlemek istememesi, buna rağmen hukuk düzeninin gereklerine de aldırılmaması halini ifade eder. Türk Ceza Kanunu, taksiri bilinçli ve bilinçsiz taksir olarak ikili şekilde düzenlemiştir. Buna göre “bilinçsiz taksir” Türk Ceza Kanununun 22/2. maddesinde, “dikkat ve özen yükümlülüğüne aykırılık dolayısıyla, bir davranışın suçun kanuni tanımında belirtilen neticesi öngörülmeden gerçekleşmesi” biçiminde tanımlanmıştır; bilinçli taksir ise aynı maddenin üçüncü fıkrasında “kişinin öngördüğü neticeyi istememesine karşın, neticenin meydana gelmesi” şeklinde açıklanmıştır. Bu düzenleme uyarınca bilinçli taksir ile bilinçsiz taksir arasındaki temel farklılık, bilinçli taksirde istenmeyen neticenin öngörülmesiyle, bilinçsiz taksirde ise öngörülmemesidir. Başka bir deyişle, bilinçsiz taksirde fail özen yükümlülüğünün ihlali dolayısıyla kanuni tanıma uygun bir fiilin gerçekleşeceği ihtimalini düşünmemektedir. Bilinçli taksirde ise fail, suçun konusu bakımından somut bir tehlikenin varlığını öngörmesine rağmen bu tehlikenin derecesini önemsememesi veya kendi yeteneğini abartması ya da şansına güvenmesi nedeniyle kanuni tanıma uygun bir fiilin gerçekleşmeyeceğine güven beslemektedir. Bu açıklamalar ışığı altında dikkat ve özen yükümlülüğüne aykırılık dolayısıyla kirlenme neticesi öngörülmeden atık veya artıkların alıcı ortama verilmesiyle bilinçsiz taksir, kirlenme neticesi öngörülmesine karşın meydana gelmeyeceği düşüncesiyle hareket edilmesi halinde ise bilinçli taksirle çevrenin kirletilmesi suçu oluşacaktır.

Ceza Kanununun 182. maddesinde suç olarak düzenlenen çevrenin taksirle kirletilmesi eylemi, çevreye zarar verecek şekilde atık veya artıkların alıcı ortama taksirle verilmesidir.

III – İLGİLİ KANUNLARLA BELİRLENEN TEKNİK USULLER^[4]

TCK'nın 181/1 maddesine göre “ilgili kanunlarla belirlenen teknik usullere” aykırı olarak ve çevreye zarar verecek şekilde, atık veya artıkları toprağa, suya veya havaya kasten vermek suç olarak tanımlanmıştır. Düzenlemeye göre atık ya da artıkların alıcı ortama verilmemesi ya da verilecekse hangi şartlarda verileceğine

[3] Örnek olarak Bkz 4. CD, 08.12.2014, 34626/35726 ; 4. CD, 10.12.2014, 328/35728; 4. CD, 17.12.2014, 25156/36308

[4] Örnek olarak Bkz, 4. CD, 01.12.2014, 2858/34663 ; 4. CD, 26.11.2014 , 12181/34249; 4. CD, 01.12.2014, 27427/34660

ilişkin kanunların olması gerekir. Bunun yanında kanunların, atık/artığın arıtılması, nakledilmesi, depolanması, taşınması, uzaklaştırılması ve benzeri faaliyetlere ilişkin düzenlemeler içermesi, failin de bu düzenlemelere (teknik usullere) aykırı davranarak atık/artığı alıcı ortama vermesi gerekir. Maddede, bahsedilen yükümlülükleri içeren kanunların varlığından bahsedilmiş ise de, atık/artığın arıtılması, nakledilmesi, depolanması, taşınması, uzaklaştırılması gibi yükümlülükleri içeren bir kanun bulunmamaktadır. Düzenlemelerin tamamı, 2872 sayılı Çevre Kanunu'nun ilgili maddelerine dayanılarak çıkartılan yönetmelikler, tebliğler ve genelgelerden ibarettir.

Herhangi bir kanunda, atık/artıklara ilişkin teknik usul belirlenmediğinden daire, "ilgili kanunlarla belirlenen teknik usullere aykırılık" ibaresini, 2872 sayılı Çevre Kanunu, 2690 sayılı Türkiye Atom Enerjisi Kurumu Kanunu, 5977 sayılı Biyogüvenlik Kanunu, 3213 sayılı Maden Kanunu gibi kanunların, kapsadıkları alanlarla ilgili olarak "çevreyi kirletmeme" ilkesi gereğince çerçeve olarak benimsedikleri düzenlemelere dayanılarak oluşturulan yönetmeliklerde açıklanan ve somut olayın özelliklerine göre değerlendirilecek olan, arıtma, depolama, imha etme, taşıma, koruma, alıcı ortama verme, uzaklaştırma gibi hususlar bakımından öngörülen yükümlülüklere aykırı davranma şeklinde yorumlamaktadır. Bu yoruma göre, TCK'nın 181/1 maddesinin, örneğin 2872 sayılı Kanun'a yollama yaptığı, bu Kanun'un da "çevreyi kirletmeme" ilkesi gereğince çerçeve olarak benimsediği düzenlemelere dayanılarak yönetmelikler ve düzenleyici işlemler (tebliğ, genelge vs) oluşturduğu, yükümlülüklerin kaynağının bu yönetmelikler ve düzenleyici işlemler olduğu sonucuna varılmıştır. Bu kabulün, kanunilik ilkesine aykırı olduğu ileri sürülebilirse de, dairenin kabul ve uygulamasına göre TCK ilgili kanuna, örneğimizde olduğu gibi ilgili kanun olan 2872 sayılı Çevre Kanunu da yönetmeliğe gönderme yaptığından, kanunilik ilkesi korunmuş olmaktadır.

TCK'nun "çevrenin kasten kirletilmesi" suçuna ilişkin Adalet Alt Komisyonunda kabul edilen ve Kanun'un 183. maddesi olarak düzenlene metinde "İlgili mevzuatta belirlenen teknik usullere aykırı olarak" ifadesi yer alıyordu. Alt komisyon görüşmelerinde "ilgili mevzuat" ibaresinin, kanunilik ilkesine aykırı olacağı gerekçesiyle ibare "İlgili kanunlarla belirlenen teknik usullere aykırı olarak" değiştirilmiştir. Ancak görüşmelerde çevreyi kirletmemeye ilişkin temel kriterin, ilgili çevre kanunuyla ve o çevre kanununa dayanılarak çıkartılan yönetmelikte yer alacağı ifade edilmiştir. Dolayısıyla ilgili kanuna (2872 sayılı Çevre Kanunu) dayanılarak çıkartılan yönetmeliğin, maddede ifade edilen "teknik usul" şartını karşıladığı görüşü benimsenmiştir.

IV – ÇEVREYE ZARAR VERME^[5]

TCK'nın 181. ve 182. maddesi yanında 2872 sayılı Çevre Kanunu'nun 8. maddesinde “çevreye zarar verecek şekilde” ibaresi geçmektedir. Uygulamada mahkemeler, atık/artıkların alıcı ortama bırakılması halinde zarar doğup doğmadığını araştırmaktadır. Daireye göre; Türk Ceza Kanununun “çevreyi kasten kirletme” suçunu düzenleyen 181/1, “taksirle kirletme” suçunu düzenleyen 182/1 ve 2872 sayılı Çevre Kanunu'nun 8. maddelerinde suçun unsuru olarak kabul edilen “çevreye zarar verecek şekilde” kavramı ise, “gerçekleşen somut bir zarar” değil, “zarar vermeye elverişliliği, zarar ihtimalini” anlatmaktadır. Madde gerekçesinde de açıklandığı üzere atık veya artığın; kasten su, hava ve toprak şeklinde gruplandırılan alıcı ortama ya da bu ortamlarla ilişkili ekosistemlerden birine verilmesi ile suç oluşacaktır. Çevrenin kasten kirletilmesi, kanunda tehlike suçu olarak düzenlenmiştir. Zararın gerçekleşmesi, bu suçta unsur olmadığı gibi cezalandırma şartı da değildir. Maddenin gerekçesinden ve suçun tehlike suçu olduğu görüşünden hareket eden Daire, atık veya artığın; kasten su, hava ve toprak şeklinde gruplandırılan alıcı ortama ya da bu ortamlarla ilişkili ekosistemlerden birine verilmesi ile suçun oluşacağı, zararın gerçekleşmesinin suçun unsuru ya da cezalandırma şartı olmadığı görüşündedir. Bu durumda atık/artığın alıcı ortamı kirletmesi ya da kirletme ihtimalini doğurması ile suç oluşacaktır.

V – SUÇ TARİHİ^[6]

Daire kararlarına göre kural olarak atık/artığın alıcı ortamlardan birine bırakıldığı tarih, suçun işlendiği tarihtir. Bu tarih açıkça bilinemiyorsa çevre denetimi ya da diğer bir şekilde atığın alıcı ortama bırakıldığının tespit edildiği tarih, suç tarihidir^[7]. Ancak bu genel ilkedен ayrılmayı gerektiren bazı durumların olduğu da kabul edilmektedir. Örneğin, özellikle imhası zor ve masraflı olan, özel tesis ya da ekipman gerektiren tehlikeli atıkların çeşitli muhafaza araçları; örneğin variller içinde toprağa gömülme, deniz dibine bırakılma gibi yöntemlerle, dolaylı biçimde alıcı ortama bırakıldığı durumlarda tehlike olasılığı ortaya çıkmakla birlikte, tehlikenin gerçekleşmesi, diğer bir deyişle atık veya artık maddenin alıcı ortama doğrudan nüfuz etmesi belirli bir sürenin geç-

[5] Örnek olarak Bkz, 4. CD, 19/12/2014, 12225/36701 ; 4. CD, 24.11.2014, 7046/34054; 4. CD, 24.11.2014, 30468/34059

[6] 4. CD, 15.12.2014, 29222/36058 ; 4. CD, 08/12/2014, 23903/35886 ; 4. CD, 15.12.2014, 31338/36059

[7] “...Gerekçeli karar içeriğinde ve başlığında suç tarihleri farklı olarak gösterilmiş ise de, çevre kirliliğinin oluştuğu iddiası, ilk kez Manisa 1. Asliye Hukuk Mahkemesinde delil tespiti davası sırasında 09.01.2007 tarihinde fark edilerek şikâyet konusu edildiğine göre suç tarihinin de 09.01.2007 olduğu kabul edilmelidir. 4. CD, 01.12.2014, 18020/34363

mesini gerektirmektedir. Öte yandan, atık veya artığın bulunarak tehlikenin ortadan kaldırılması, çoğu kez, suçun ikrar veya ihbar edilmesi ve yer gösterme suretiyle mümkün olabilmektedir. Yargılama konusu olayda atıklar alıcı ortam olan toprağa yasal düzenlemenin yürürlüğe girmesinden önce bırakılmış, ancak atık dolu variller, suç düzenlemesinin yürürlüğe girmesinden birkaç sene sonra 19.05.2009 tarihinde yapılan ihbar üzerine aynı gün gerçekleştirilen kazı çalışmaları sırasında bulunmuştur. Atıkların variller içinde toprağa gömülmesi eylemi icraî niteliktedir. Gerçekleştirildiği tarihte yasal düzenleme bulunmadığı için bu eylemin suç oluşturmayacağı düşünülebilir ise de, yasal düzenlemenin gerçekleştirilip eylemin suç olarak düzenlenmesinden sonra sanık bakımından, Kanunun yürürlük tarihi itibarıyla, eyleminden doğabilecek tehlikeyi veya zararlı neticeyi engelleme yükümlülüğü doğmuştur. Bu yükümlülüğünü yerine getirmeyen sanığın bu ihmali davranışıyla çevre bakımından doğan tehlike olasılığının devamına neden olduğu, bir başka deyişle icraî davranışta bulunma yükümlülüğünü yerine getirmemesi nedeniyle kusurlu bulunduğu açıktır. Bu nedenle, toprağa gömülen, denize atılana atık/artıklar, TCK'nın 181. ve 182. maddelerin yürürlüğe girme tarihinden önce alıcı ortama bırakılmış, ancak maddelerin yürürlük tarihinden sonra bulunmuş ise, suç tarihi, tehlikeyi veya zararlı neticeyi engelleme yükümlülüğünün doğduğu 181. ve 182. maddelerin yürürlüğe girme tarihi olacaktır.

VI-SUÇ YARGILAMASININ ÖNCELİĞİ^[8]

2872 sayılı Çevre Kanunu'nun 20. maddesi ile bu Kanunu'a dayanılarak çıkarılan yönetmelik ve düzenleyici işlemlerde, Kanun kapsamına giren eylemlere idari yaptırım kararı verileceği düzenlenmiştir. Ancak yukarıda (II) numaralı kısımda belirlenen ilkeler gereğince, yönetmelik ve düzenleyici işlemlerde belirlenen yükümlülüklerle aykırılık, doğrudan TCK'nın 181-182 maddesinin hareket unsurunu oluşturduğundan, 5326 sayılı Kabahatler Kanunu'nun 15/3 maddesi ve 2872 sayılı Çevre Kanunu'nun 20/son, 27 maddeleri gereğince suç yargılamasına öncelik tanınmakta, atığın niteliği ve alıcı ortama göre eylem suç olmadığı takdirde kabahate ilişkin hükümler uygulanmaktadır.

[8] "...Sanığın eyleminin çevrenin kasten kirletilmesi suçunu oluşturduğu ve 5326 sayılı Kanunun 15/3. maddesindeki, eylemin hem kabahat hem suç oluşturması halinde sadece suçtan dolayı yaptırım uygulanır hükmü uyarınca sanık hakkında TCK'nın 181. maddesinin uygulanması gerektiği gözetilmeden, "aynı fiil nedeniyle aynı sanık için önceden verilmiş bir idari yaptırım kararı olduğu" şeklindeki gerekçeyle davanın reddine karar verilmesinin usul ve kanuna aykırı olduğu anlaşılmıştır. ... 4. CD, 24/11/2014, 17557/34071

VII – ALICI ORTAMA GÖRE ÇEVRE KİRLİLİĞİ

2872 sayılı Çevre Kanunu ve TCK, çevre kirliliği suçlarında hava, toprak ve su şeklinde üç alıcı ortamdaki bahsetmiştir. Bu alıcı ortamlardan birini kirleten ya da kirletme ihtimali bulunan atıkların verilmesi ile suç işlenmiş olacaktır. Alıcı ortama kural olarak cinsi ve niteliği ne olursa olsun atık/artık tanımı kapsamına giren herhangi bir maddenin atılması 2872 sayılı Kanun'un 8. maddesinde ilke olarak yasaklanmış ise de, her atığın TCK'nın 181/182 maddelerine göre alıcı ortamı kirlettiği/kirletme ihtimali taşıdığından, dolayısıyla eylemin suç olduğundan bahsedilemez. Suçun oluşumunu tespit etmek için öncelikle alıcı ortamı, sonra atığın niteliğini, daha sonra da bu atığın, alıcı ortama ilişkin yönetmelik ve düzenleyici işlemlerde kirliliğe neden olma ihtimali içinde değerlendirilip değerlendirilmediği belirlemek gerekir.

1) ATIK, ARTIK TANIMLARI^[9]

A) Genel Tanım

2872 sayılı Çevre Kanunu'nun "Tanımlar" kenar başlıklı 2. maddesine göre atık, herhangi bir faaliyet sonucunda oluşan, çevreye atılan veya bırakılan her türlü madde, alıcı ortam ise hava, su, toprak ortamları ve bu ortamlarla ilişkili ekosistemlerdir. Mevzuatımızda tanımı bulunmayan "artık" ise Daire kararlarında, öğretilerdeki düşüncelerden de yararlanılarak, bir maddenin tüketimi, kullanımı ya da harcanmasından sonra artan, geriye kalan kısım olarak tanımlanmıştır.

Atık ve artık tanımları oldukça geniş olmakla birlikte, her türlü atık/artığın, her türlü alıcı ortamı kirlettiği ya da kirletme ihtimali taşıdığı ileri sürülemez. Bu durumda, her bir alıcı ortama göre ayrı ayrı alıcı ortamı kirleten, kirletme ihtimali taşıyan atıkların neler olduğunun belirlenmesi gerekir.

B) TCK'nın 181/4 ve 182/1 Maddeleri Kapsamındaki Atık

TCK'nın 181/4 ve 182/1 maddeleri, alıcı ortama verilen atık/artığın "insan veya hayvanlar açısından tedavisi zor hastalıkların ortaya çıkmasına, üreme yeteneğinin körelmesine, hayvanların veya bitkilerin doğal özelliklerini değiştirmeye neden olabilecek nitelik"te olması halinde cezanın artırılacağını kabul etmiştir. Maddelerde bahsedilen atıklar, bizzat tehlikeli içerikleri nedeniyle kanun tarafından soyut olarak tehlikeli kabul edilmiştir. Başka bir deyişle atık/artığın, örneğin hayvanlar açısından tedavisi zor hastalıkların ortaya çıkmasına neden olma tehlikesi taşıması, fıkraların uygulanması açısından yeterlidir. Somut

[9] Örnek olarak Bkz, 4. CD, 08/12/2014, 16198/35422 ; 4. CD, 01/12/2014, 34215/34673; 4. CD, 26.11.2014 , 10593/34247

olarak zararın oluşması, örneğimize göre bir ya da birkaç hayvanın tedavisi zor hastalığa yakalanması gerekmez.

Tehlike suçunun zarar suçuna dönüşmesi halinde, meydana gelen zarar nedeniyle başka bir suç oluşmuş ise, örneğin tehlikeli bir atıkla temas eden bir insan ölmüşse, (Atık/artık nedeniyle tehlike suçunun zarar suçuna dönüşmesine ilişkin bir dava daire önüne gelmemişse de doktrindeki genel eğilime göre zarar ile eylem arasında illiyet bağı olduğu sürece) sorun, fikri içtima kurallarına göre çözülecektir.

Bir atık/artığın maddede belirtilen niteliklere sahip olup olmamasının belirlenmesinde daire, TÜBİTAK MAM'dan rapor alınması gerektiği görüşündedir. Öncelikle tüm kanıtlar toplanacak, gerekirse mahallinde keşif yapılacak numune alınacak, alıcı ortam toprak ise üniversitelerin ziraat fakültesi toprak ve bitki besleme bölümü toprak biyolojisi birimi, çevre mühendisliği bölümü ve kimya mühendisliği bölümünde çalışan öğretim üyelerinden, alıcı ortam su ise çevre mühendisi, genetik mühendisi, kimya mühendisi ve ziraat fakültelerinin su ürünleri bölümünde çalışan öğretim görevlilerinden oluşan bilirkişi heyetinden rapor alınacak, daha sonra dosya TÜBİTAK MAM'a gönderilerek atık/artığın, TCK 181/4, 181/2 kapsamında bir atık olup olmadığı sorulacaktır^[10]. Bilirkişi heyeti, atığın niteliği ve alıcı ortama göre değişiklikler göstermektedir.

2) SU KİRLİLİĞİ

Su alıcı ortamını (akarsu, nehir, deniz, göl, baraj, gölet vs) kirleten ya da kirletme ihtimali bulunan atıkların neler olduğu, 31.12.2004 tarih ve 25687 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan Su Kirliliği Kontrolü Yönetmeliğine (SKKY) göre belirlenmektedir.

[10] "...polimer kimya, farmakoloji, adli kimya, biyomedikal mühendisliği, çevre mühendisliği, toprak biyolojisi alanlarında uzman öğretim üyelerinden oluşan bilirkişi heyetine dosya tevdi edilerek, öncelikle atıkların yukarıda yer verilen mevzuat ve yönetmelikler kapsamında toprağı kirleten, kirletme ihtimali bulunan atık sınıfında olup olmadığı, kalıcı özellik gösterip göstermediği ve tüm üretim ve madde alım belgeleri tahkik edilerek suça konu atıkların ilgili ilaç fabrikasına ait olup olmadığı hususlarını rapor alınmalıdır. Alınacak bilirkişi raporunda belirtilen bilgi ve saptamalar üzerine, gerektiğinde dosya TÜBİTAK MAM'a gönderilerek, atıkların TCK'nın 181/4. fıkrasında bahsedilen "insan veya hayvanlar açısından tedavisi zor hastalıkların ortaya çıkmasına, üreme yeteneğinin körelmesine, hayvanların veya bitkilerin doğal özelliklerini değiştirmeye neden olabilecek" nitelikte olup olmadığı sorulmalıdır. ... 4. CD., 08.12.2014, 23903/3586 ; Ayrıca Örnek olarak Bkz, 4. CD, 08.12.14, 6572/35419 ; 4. CD., 01.12.2014, 5219/34665 ; 4. CD, 08.12.2014, 24357/35411

A) DENİZ HARİÇ SU KİRLİLİĞİ^[11]

2872 sayılı Kanun'un 20. maddesinin (ı) ve (n) bentlerinde, denizler, içme ve kullanma suları (yapay ya da tabii göller, barajlar, akarsular, yer altı suları vs) ile içme ve kullanma suyu sağlama amacı dışındaki sular şeklinde üç grup su kaynağı belirlenmiş, tanker, gemi ve diğer deniz araçlarının kirletme faaliyetleri ayrıca düzenlenerek, sular her türlü kirlenmeye karşı koruma altına alınmıştır.

Öte yandan SKKY 2872 sayılı Çevre Kanunu'nun 8, 9, 11, 12, 15 ve 20. maddelerine dayanılarak "Ülkenin yeraltı ve yerüstü su kaynakları potansiyelinin korunması ve en iyi bir biçimde kullanımının sağlanması için, su kirlenmesinin önlenmesini sürdürülebilir kalkınma hedefleriyle uyumlu bir şekilde gerçekleştirmek üzere gerekli olan hukuki ve teknik esasları belirleme" amacıyla kabul edilmiştir.

Yönetmeliğin 16 ilâ 21. maddelerinde içme ve kullanma suyu temin edilen yüzeysel sularla ilgili kirletme yasaklarına, 23. maddesinde denizlerle ilgili kirletme yasaklarına yer verilmiş, 25 ilâ 36. maddelerinde ise atıksuların boşaltım ilkeleri açıklanmıştır.

Yönetmeliğin 6. maddesinde alıcı su ortamını kirleten en önemli kaynaklar ve etkenler dokuz bent halinde örnekleme yoluyla sayılmış, sınırlayıcı bir belirleme yapılmamıştır. Buna göre, fekal atıklar, organik atıklar, kimyasal atıklar, aşırı üretim artışına neden olan besin maddelerinin alıcı ortamın dengesini bozacak şekilde aşırı boşaltımı, atık ısı, radyoaktif atıklar, deniz dibinden taranan malzeme, çamur, çöp ve hafriyat artıklarının ve benzeri atıkların boşaltımı, gemilerden kaynaklanan petrol türevli katı ve sıvı atıklar (sintine suyu, kirli balast, slaç, slop, yağ ve benzeri atıklar), Tehlikeli Maddelerin Su ve Çevresinde

[11] "...Sanığın yönetim kurulu başkanı olduğu konfeksiyon boya tekstil şirketinin Denizli'de bulunan boyahanesinde endüstriyel faaliyet sonucu ortaya çıkan kimyasal içerikli atıksuların arıtma tesisi yerine çevre kirliliğine neden olacak şekilde doğrudan alıcı ortama (dereye) deşarj edilmesi suretiyle 2872 sayılı Çevre Kanunu'nun 8, 20/n, Su Kirliliği Kontrolü Yönetmeliği'nin 4/j, 16/a-b maddelerine aykırı davranarak çevreyi kasten kirlettiği anlaşılmıştır..." 4. CD, 26.11.2014, 11873/34248 ; "...TEM otoyolu üzerinde dinlenme tesisi ortağı ve müdürü olan sanığın, işletmeden kaynaklanan ve kimyasal ve asitik özellikleri sebebiyle çevreye zarar verici etkisi bulunduğu bilinen atıksuyu ve işletmenin kanalizasyon atıklarını, arıtma yükümlülüğüne uymadan Asar Deresine (alıcı ortama), boru vasıtası ile doğrudan deşarj etmek suretiyle 2872 sayılı Çevre Kanunu'nun 8, 20/n, Su Kirliliği Kontrolü Yönetmeliği'nin 4/j, 16/a-b maddelerine aykırı davranarak çevreyi kasten kirlettiği anlaşılmıştır..." 4. CD, 26.11.2014, 4208/34245 ; "...Mandıra işletmesi sahibi olan sanığın, üretim sırasında oluşan, kimyasal ve asitik özellikleri sebebiyle çevreye zarar verici etkisi bulunduğu bilinen endüstriyel atıksuları, arıtma yükümlülüğüne uymadan bahçedeki fosseptik çukuruna, oradan da boru vasıtası ile Körsulu Çayına (alıcı ortama) deşarj etmek suretiyle 2872 sayılı Çevre Kanunu'nun 8, 20/n, Su Kirliliği Kontrolü Yönetmeliği'nin 4/j, 23 ve 26. maddelerine aykırı davranarak çevreyi kasten kirlettiği anlaşılmıştır..." 4. CD, 24.11.2014, 13448/34065

Neden Olduğu Kirliliğin Kontrolü Yönetmeliğinin eklerinde belirtilen maddeler, örnekleme yoluyla sayılmış kirletici unsurlardır.

Yönetmeliğin “Tanımlar” kenar başlıklı 3. maddesinde alıcı ortam; “Atıksuların deşarj edildiği veya dolaylı olarak karıştığı göl, akarsu, kıyı ve deniz suları ile yeraltı suları gibi yakın veya uzak çevre” şeklinde tüm su kaynaklarını kapsayacak şekilde tanımlanmıştır. Aynı maddede atık; “Her türlü üretim ve tüketim faaliyetleri sonunda, fiziksel, kimyasal ve bakteriyolojik özellikleriyle karıştırdıkları alıcı ortamların doğal bileşim ve özelliklerinin değişmesine yol açarak dolaylı veya doğrudan zararlara yol açabilen ve ortamın kullanım potansiyelini etkileyen katı, sıvı veya gaz halindeki maddelerle atık enerji”, atıksu ise “Evsel, endüstriyel, tarımsal ve diğer kullanımlar sonucunda kirlenmiş veya özellikleri kısmen veya tamamen değişmiş sular ile maden ocakları ve cevher hazırlama tesislerinden kaynaklanan sular ve yapılaşmış kaplamalı ve kaplamasız şehir bölgelerinden cadde, otopark ve benzeri alanlardan yağışların yüzey veya yüzeyaltı akışa dönüşmesi sonucunda gelen sular” şeklinde tarif edilmiştir.

Suların korunması ile ilgili esasları düzenleyen Yönetmeliğin 4/j maddesinde belirtilen genel ilke, atıksuların arıtılmadan doğrudan alıcı ortama verilmemesidir. Keza Yönetmeliğin 16/a-b bentlerinde arıtılsa dahi atıksular ile her türlü atık ve artığın içme ve kullanma sularına deşarjına izin verilemeyeceği açıkça belirtilmiştir. 21. maddesinde de, içme ve kullanma suyu temini dışındaki amaçlarla yapılmış göllere, göletlere ve set çekmek suretiyle biriktirilmiş sulara arıtılmamış evsel ve endüstriyel nitelikli atıksuların verilemeyeceği hükme bağlanmıştır. Yine “Alıcı Ortama Doğrudan Boşaltım Esasları” kenar başlıklı 26. maddenin (d) bendinde ise “her türlü katı atık ve artıklarla, arıtma çamurları ve fosseptik çamurlarının alıcı su ortamlarına boşaltılması” yasaklanmıştır.

Burada önemle vurgulanması gereken husus şudur; Yönetmeliğin 21/1. maddesinde sözü edilen içme ve kullanma amacı dışındaki sulara deşarj izni, arıtılmış olma koşuluna bağlanmıştır. Atıksuyun arıtılmış su olduğunu kabul etmek için de, bunların Yönetmeliğin 31. maddesi ile ekinde 16 grup halinde belirlenerek tablolar halinde gösterilen sektör kapsamındaki tesis tipi için kabul edilen limit deşarj değerlerine uygun olması gerekir. Aksi durumda atıksuyun tam olarak arıtıldığından, içme ve kullanma amacı dışındaki sulara deşarj edilme koşulunu sağladığından bahsedilemez.

Özetle; içme ve kullanma sularına arıtılmış olsa dahi her türlü atık ve artığın deşarjı yasaklanmış, içme ve kullanma dışındaki sulara deşarj, arıtılmış olma koşuluna bağlanmış, atıksuyun arıtılmış olma ölçütü de, atıksuyun oluşum kaynağı dikkate alınarak Yönetmeliğin ekindeki sektörlere göre limit değerlerle ifade edilmiştir.

B) DENİZ KİRLİLİĞİ^[12]

a) DENİZE ATIK/ARTIK ATMAK

Anılan Yönetmeliğin “Denizlerle İlgili Kirletme Yasakları” kenar başlıklı 23. maddesinde özetle; 6. maddede bahsedilen kirletici etkileri doğuran her türlü deniz ve kıyı suyu kullanımı ile boşaltımlar tamamen yasaklanmış veya izne bağlanmıştır. Hiç kimse gerekli izni almadıkça denizlere yasaklanmış veya izne tabi kılınmış maddeleri atamaz ve boşaltamaz. Gemilerden çöp, petrol ve petrol türevleri ile bunlarla bulaşık sintine suları, kirli balast suları, slaç, slop, yağ ve benzeri katı ve sıvı atıklar ile her türlü kargo artık ve atıklarının boşaltılması yasaktır. Öte yandan gemilerden evsel nitelikli atıksu boşaltımı, tüm gemiler için Denizlerin Gemiler Tarafından Kirletilmesinin Önlenmesine Ait Uluslararası Sözleşmenin (Marpol 73/78) Ek-IV hükümlerine tabidir. Hassas alan niteliğindeki koy ve körfezlerde, gemide arıtma cihazı olsa dahi gemilerden evsel nitelikli atıksu boşaltımı yapılamaz. Yüzme ve rekreasyon amacıyla kullanılan kıyı sularının kirlenmesinin önlenmesi için sahillerin kum bandı üzerinde veya burayı etkileyecek yakınlıkta inşa edilen fosseptiklerin sızdırmaz olması ve oluşan atıksuyun arıtma tesisi ya da kanalizasyon sistemine verilmesi gereklidir. Hafriyat artıkları, moloz, arıtma ve proses artığı çamurlar ve benzeri atıkların bertaraf amacıyla deniz ve kıyı sularına boşaltımı yasaktır. ... denizlere deşarj

[12] Olay yeri tespit tutanağı, görüntüleri, bilirkişi raporu, tanık beyanı ve tüm dosya kapsamından, T... T... Denizcilik A.Ş. tarafından işletilen iskelenin sorumlu şefi olan sanığın, olay günü iskele üzerine dökülen kömür tozlarını yıkatmak suretiyle denize akmasını sağlayarak çevreyi kasten kirlettiği anlaşılmıştır. 4. CD, 24.11.2014, 26767/34086; “... PETKİM çevre ve teknik emniyet müdürü olan sanık hakkında, atık suyu denize deşarj ederek yüklenen suçta işlediği iddiasıyla dava açılmıştır. Koku şikayeti üzerine yapılan denetimde, ana proses fabrikalarından bir kısmında bakım nedeniyle planlı duruş olduğu, koku oluşumunun planlı duruşta olan fabrikalardan kaynaklandığı tespit edilmiş, körfezde deniz kirliliği görülerek denize deşarj noktasından numune alınıp analiz yapılmıştır. Analiz sonucuna göre; denize deşarj edilen atık suyun, Su Kirliliği Kontrolü Yönetmeliğinin ekindeki kimya sanayii (Petrokimya ve Hidrokarbon Üretim Tesisleri) tablo 14/12 göre fenol, kurşun ve PH değerlerinin öngörülenden fazla olduğu, balık biyodenyinde ise balığın öldüğü anlaşılmıştır.

Sanık, tam arıtılmamış atık suyu alıcı ortam olan denize deşarj etmek suretiyle 2872 sayılı Çevre Kanunu'nun 8, 20, Yönetmeliğinin 4/j ve 23 maddelerine aykırı davranarak deniz kirliliğine neden olmuş, çevrenin kasten kirletilmesi suçunu işlemiştir...” 4. CD, 24.11.2014, 23387/34056 ; “...Sanığın kaptanı olduğu kuru yük gemisinin iskele kış tarafından denize evsel nitelikli su deşarj edildiği, gemiden alınan numune % 85 yağ içerdiğinden analiz edilemediği, atıktan ve denizden alınan numunelere göre Su Kirliliği Kontrol Yönetmeliğinin ekindeki tablolarda belirlenen limit değerlerin aşıldığı, 2872 sayılı Çevre Kanunu'nun 8, 20, Su Kirliliği Kontrol Yönetmeliği'nin 23 ve 26. maddelerine aykırı olarak arıtılmamış kirli suyun doğrudan alıcı ortam olan denize deşarj edilmesi suretiyle çevrenin kasten kirletildiği anlaşılmıştır. 4. CD, 24.11.2014, 30468/34059

izni bazı durumlarda atıksuyun arıtılmış olması koşuluna bağlanmıştır. Öte yandan atıksuyun arıtılmış su olduğunun kabul edilebilmesi için de, bunların Yönetmeliğin 31. maddesinde belirtilen 16 sektör bakımından Yönetmeliğin ekindeki tabloda gruplar halinde öngörülen limit deşarj değerlerine uygun olması gerekir. Aksi durumda atıksuyun tam olarak arıtıldığından, dolayısıyla deşarj edilme koşulunun gerçekleştiğinden bahsedilemez.

b) DENİZE AĞ/ALGARNA/TROL TAKIMI ATMAK^[13]

Denizlerin Gemiler Tarafından Kirletilmesinin Önlenmesine Ait Uluslararası Sözleşmesi (Marpol 73/78) ek V gereğince denize sentetik halatlar, balık ağları, plastik çöp torbaları dahil her türlü plastik maddelerin atılması yasaklanmıştır. Deniz alıcı ortamının, dolayısıyla çevrenin kasten kirletildiği iddiasıyla açılan davaların bir kısmı, balıkçıların yasak zamanda ya da yasak yöntemlerle avlanırken güvenlik güçlerince fark edilmeleri üzere ağ takımlarını denize atmalarına ilişkindir. Daire, Marpol Sözleşmesindeki düzenlemeyi, kabul etmekle birlikte, denize atılan ağ takımlarının maddi olarak pahalı olması nedeniyle daha sonradan çıkartıldığı, denizde geçici bir süre kaldığı gerekçesiyle çevre kirliliğinin oluşmadığını kabul etmektedir. Şüphesiz ki denize atılan sentetik ağların kalıcı olması durumunda suç oluşacaktır.

3) TOPRAK KİRLİLİĞİ

Toprak alıcı ortamını kirleten ya da kirletme ihtimali bulunan atıkların neler olduğuna ilişkin, 1991 tarihli Katı Atıkların Kontrolü Yönetmeliği, 31.05.2005 tarihli Toprak Kirliliğinin Kontrolü Yönetmeliği ve 08.06.2010 tarihli Toprak Kirliliğinin Kontrolü ve Noktasal Kaynaklı Kirletilmiş Sahalara Dair Yönetmelikten yararlanılmaktadır. Aşağıda değinileceği üzere, zaman bakımından uygulama ilkesi gereğince yönetmeliklerin yürürlüğe girme tarihlerinden hareketle Daire, toprak kirliliği yönünden suç tarihi itibarıyla ikili ayırıma gitmiştir. Bu ayırımı temeli, 2005 ve 2010 tarihli yönetmeliklerin her ikisinin, Çevre Kanunu ve ilgili mevzuatta belirlenen standartlara ve yöntemlere aykırı olarak toprağı kirleten ya da kirletme ihtimali bulunan her türlü atık

[13] "...A... R 2 isimli tekninin kaptanı olan sanığın, av yasağı zamanında trol ile avlanırken sahil güvenlik botunu görüp, trol takımını keserek denize bıraktığı, güvertedeki mezgitleri kürekle denize atarak kaçtığı anlaşılmaktadır. Yasak avlanma yapan balıkçıların, el konulmasını engellemek için trol ağlarını keserek denize geçici olarak bıraktıkları, mali açıdan değeri yüksek olan ağları, daha sonra denizden çıkartarak kullandıkları bilinen bir gerçektir. Denize atılan trol takımının, kısa bir süre sonra geri alınması ve deniz dibinde kalıcı olmaması karşısında, alıcı ortam olan denize zarar verildiğinden bahsedilemeyeceği gibi zarar ihtimali de bulunmamaktadır. Açıklanan gerekçelerle sanığın beraati yerine mahkûmiyetine karar verilmesi hukuka aykırıdır. 4. CD, 24.11.2014, 12882/34043 ; Ayrıca Bkz 4. CD, 26.11.2014, 31509/34256 ; 4. CD, 24.11.2014, 30357/34074

ve artığın doğrudan toprağa verilmesini yasaklamakla birlikte, toprağı kirleten ya da kirletme ihtimali bulunan atıkların çeşitlendirilmesi ve sınıflandırılması hususunda farklı düzenlemelere yer vermiş olmasıdır.

A) SUÇ TARİHİNİN 05.07.2008 DEN ÖNCE OLMASI^[14]

2872 sayılı Kanunun ek 1/a maddesi “Toprağın korunmasına ve kirliliğinin önlenmesine, giderilmesine ilişkin usûl ve esaslar ilgili kuruluşların görüşleri alınarak Bakanlıkça çıkarılacak yönetmelikle belirlenir” hükmünü içermektedir. Aynı Kanun’un 20. maddesinin (j) bendine göre Kanunda ve yönetmelikte öngörülen yasalara veya standartlara aykırı olarak veya gerekli önlemleri almadan atıkları toprağa vermek yaptırım gerektiren bir eylem olarak tanımlanmıştır.

Alıcı ortam olan toprağın kirlenmesinin önlenmesi, kirliliğin giderilmesi, arıtma çamurlarının ve kompostun toprakta kullanımında gerekli tedbirlerin alınması esaslarını sürdürülebilir kalkınma hedefleriyle uyumlu bir şekilde ortaya koymak amacıyla önce 2872 sayılı Çevre Kanunu’nun 8. maddesine istinaden 31.05.2005 tarihli Toprak Kirliliğinin Kontrolü Yönetmeliği hazırlanarak yürürlüğe konulmuştur. 08.06.2010 tarihinde ise aynı amaçlar için bu kez 2872 sayılı Çevre Kanunu’nun ek 1/a maddesine dayanılarak Toprak Kirliliğinin Kontrolü ve Noktasal Kaynaklı Kirilenmiş Sahalara Dair Yönetmelik kabul edilerek uygulamaya konulmuş ve 2005 tarihli Yönetmelik yürürlükten kaldırılmıştır.

2005 tarihli Yönetmeliğin 7/a, 2010 tarihli Yönetmeliğin ise 6/b maddesiyle, genel ilke olarak her türlü atık ve artığın, Çevre Kanunu ve ilgili mevzuatta belirlenen standart ve yöntemlere aykırı olarak ve toprağa zarar verecek şekilde, doğrudan veya dolaylı biçimde toprağa verilmesi, depolanması gibi faaliyetlerde bulunmak yasaklanmıştır.

Her iki Yönetmelik de, “Tanımlar” kenar başlıklı 4. maddelerinde atık tanımı yapmak suretiyle, toprağı kirleten ya da kirletme ihtimali bulunan atıkların neler olduğunu belirlemiştir. Ancak hemen belirtmek gerekir ki, bu iki Yönetmeliğin, atıkların çeşitlendirilmesi ve sınıflandırılmasına ilişkin düzenlemelerinde farklılıklar bulunmaktadır. Bu bağlamda;

a) 2005 tarihli Yönetmelik, Su Kirliliği Kontrolü Yönetmeliğinin 3., Katı Atıkların Kontrolü Yönetmeliğinin 3., Tıbbi Atıkların Kontrolü Yönetmeliğinin 4., Tehlikeli Atıkların Kontrolü Yönetmeliğinin 4. maddelerinde atık olarak tanımlanmış unsurları toprak kirliliğine neden olacak atıklar olarak kabul etmiştir.

b) 2010 tarihli Yönetmelik ise “Tanımlar” kenar başlıklı 4. maddenin;

[14] Örnek olarak Bkz, 4. CD, 01.12.2014, 39535/34657 ; 4. CD, 08.12.2014, 14029/35456; 4. CD, 01.12.2014, 7009/34659

ba) 4/(b) bendindeki düzenleme ile 05.07.2008 tarihli Atık Yönetimi Genel Esaslarına İlişkin Yönetmeliğin EK-1’inde yer alan sınıflardaki maddeleri,

bb) 4/(n) bendindeki düzenleme ile kendi ekindeki Ek-1 listesinde yer verilen maddeleri,

bc) 4/(z/ğğ) bendindeki düzenleme ile Atık Yönetimi Genel Esaslarına İlişkin Yönetmeliğin Ek IV listesinde (A) ve (M) ile işaretlenmiş atıklarla, Ek-III/B’de yer alan eşik konsantrasyonu üzerinde değere sahip olan atıkları,

bd) 4/(z/hh) bendindeki düzenleme ile Tehlikeli Maddelerin ve Müstahzarların Sınıflandırılması, Ambalajlanması ve Etiketlenmesi Hakkında Yönetmeliğin 4. maddesinin birinci fıkrasının (II) bendinde tanımlanan tehlikeli maddeler ve müstahzarlar ile Su Kirliliği Kontrolü Yönetmeliğinin 3. maddesinde yer alan tehlikeli maddeler tanımına giren tüm maddeleri,

Toprağı kirleten ya da kirletme ihtimali olan atık olarak kabul etmiş, (u) bendindeki düzenleme ile de kendi eklerinden olan Ek-2 Tablo 2’de yer alan faaliyetleri potansiyel kirletici faaliyetler olarak belirlemiştir.

2005 tarihli Yönetmeliğin 4. maddesinde stabilize arıtma çamurunun; “Fermente edilebilirliğini ve kullanımından kaynaklanan sağlık tehlikelerini önemli ölçüde azaltmak üzere, biyolojik, kimyasal ya da ısıl işlem, uzun süreli depolama ya da diğer uygun işlemlerden geçirilmiş arıtma çamurları” olduğu ifade edilmiş, 10 ilâ 13. maddelerinde bunların toprakta kullanım koşulları belirlenmiştir. Yine 4. maddedeki tanımlamaya göre “ham çamur”; “evsel ya da kentsel atıksuları işleyen arıtma tesislerinden ve evsel ve kentsel atıksulara benzeyen bileşimdeki atıksuları arıtan diğer arıtma tesislerinden gelen arıtma çamurları, fosseptik tanklarından ve evsel ya da kentsel atıksuları arıtmak için kullanılan diğer tesislerden gelen arıtma çamurları ve bunların dışındaki diğer arıtma tesislerinden gelen arıtma çamurları” olup, bunların toprakta kullanımı da 12. maddedeki düzenleme ile yasaklanmıştır.

Doğrudan toprağın korunmasına ve kirliliğinin önlenmesine hizmet eden bu yönetmeliklerin yanı sıra, “atıkların oluşumundan bertarafına kadar çevre ve insan sağlığına zarar vermeden yönetimlerinin sağlanmasına yönelik esasları” belirleyen 2008 tarihli Atık Yönetimi Genel Esaslarına İlişkin Yönetmelik ile “Her türlü atık ve artığın çevreye zarar verecek şekilde doğrudan ve dolaylı biçimde alıcı ortama verilmesi, depolanması, taşınması vb faaliyetleri düzenleyen” 1991 tarihli Katı Atıkların Kontrolü Yönetmeliğinin de toprak kirliliğine ilişkin yasaklamalarına değinmek gerekir.

05.07.2008 tarihinden itibaren yürürlükte olan Atık Yönetimi Genel Esaslarına İlişkin Yönetmeliğin 4/a ve 6. maddelerine göre, Yönetmeliğin EK-I listesinde yer alan sınıflandırılmış atıkların, toprağa, denizlere, göllere, akarsulara ve benzeri alıcı ortamlara dökülmesi, dolgu yapılması yasaktır. Anılan Yönetmeliğin EK-I listesinde yer alan sınıflandırılmış atıklar, 08.06.2010

tarihinde yürürlüğe giren Toprak Kirliliğinin Kontrolü ve Noktasal Kaynaklı Kirlenmiş Sahalara Dair Yönetmeliğin 4/b maddesinde de toprağı kirleten/ kirletme ihtimali bulunan atık olarak benimsenmiştir. Dolayısıyla 05.07.2008 tarihinden itibaren Atık Yönetimi Genel Esaslarına İlişkin Yönetmeliğin EK-I listesinde yer verilen atıklar, toprağı kirleten/kirletme ihtimali bulunan atıklar olarak kabul edilmelidir.

Öte yandan, 1991 tarihli Katı Atıkların Kontrolü Yönetmeliğinin 18. maddesi, “evsel ve evsel nitelikli endüstriyel atıksuların, fiziksel, kimyasal ve biyolojik işlemleri sonucunda ortaya çıkan, suyu alınmış, kurutulmuş çamuru” ifade eden ve katı atık sınıfında kabul edilen “arıtma çamurunun”, denizlere, göllere ve benzeri alıcı ortamlara, caddelere, ormanlara ve çevrenin olumsuz yönde etkilenmesine sebep olacak yerlere dökülmesini yasaklamıştır.

Görüleceği üzere; toprak kirliliğine ilişkin 2005 ve 2010 tarihli yönetmeliklerin her ikisi de, Çevre Kanunu ve ilgili mevzuatta belirlenen standartlara ve yöntemlere aykırı olarak toprağı kirleten ya da kirletme ihtimali bulunan her türlü atık ve atığın doğrudan toprağı verilmesini yasaklamakla birlikte, toprağı kirleten ya da kirletme ihtimali bulunan atıkların çeşitlendirilmesi ve sınıflandırılması hususunda farklı düzenlemelere yer vermiştir.

Bu durumda, alıcı ortamlardan toprağı verilmesi suç oluşturacak olan atığın, 1991 tarihli Katı Atıkların Kontrolü Yönetmeliği kapsamında bulunması, bu kapsamda değilse;

A) 2005 tarihli Toprak Kirliliğinin Kontrolü Yönetmeliği'nin yürürlüğe girme tarihi olan 31.05.2005 ile Atık Yönetimi Genel Esaslarına İlişkin Yönetmeliğin yürürlüğe girme tarihi olan 05.07.2008 tarihleri arasında gerçekleşen eylemler bakımından, 2005 tarihli Toprak Kirliliğinin Kontrolü Yönetmeliğinin 4. maddesinde diğer Yönetmeliklere atıf suretiyle belirlenen atıklardan olması,

B) Atık Yönetimi Genel Esaslarına İlişkin Yönetmeliğin 05.07.2008 tarihinde yürürlüğe girmesi, 2010 tarihli Toprak Kirliliğinin Kontrolü ve Noktasal Kaynaklı Kirlenmiş Sahalara Dair Yönetmeliğin anılan yönetmeliğe yollama yapmış olması ve 08.06.2010 tarihinde yürürlüğe girmesi dikkate alındığında, 05.07.2008 ile 08.06.2010 tarihleri arasında işlenen eylemler yönünden Atık Yönetimi Genel Esaslarına İlişkin Yönetmeliğin Ek-1 listesinde belirtilen atık türlerinden olması,

C) 2010 tarihli Toprak Kirliliğinin Kontrolü ve Noktasal Kaynaklı Kirlenmiş Sahalara Dair Yönetmeliğin 08.06.2010 tarihinde yürürlüğe girmesi, toprağı kirleten, kirletme ihtimali bulunan atıklara ilişkin önceki yönetmelikten farklı nitelikte atık gruplarını oluşturması nedeniyle de 08.06.2010 tarihinden sonra işlenen suçlar bakımından, 4/b maddesinde bahsedilen kirletici unsurlara ilaveten, atığın;

- (n) bendi ile kendi ekindeki Ek-1'de tablo halinde gösterilen jenerik kirletici sınır değerlerini aşması,
 - z/ğğ bendinde belirtilen nitelikte tehlikeli atık veya z/hh bendinde tanımlanan tehlikeli madde sınıfına ilişkin koşulları taşıması,
- Gerekmemektedir.

B) SUÇ TARİHİNİN 05.07.2008 DEN SONRA OLMASI^[15]

Suç tarihi, 05.07.2008 den sonra ise, atığın, 1991 tarihli Katı Atıkların Kontrolü Yönetmeliği kapsamında bulunması, bu kapsamda değilse;

A) Atık Yönetimi Genel Esaslarına İlişkin Yönetmeliğin 05.07.2008 tarihinde yürürlüğe girmesi karışısında, 05.07.2008 ile 08.06.2010 tarihleri arasında işlenen eylemler yönünden Atık Yönetimi Genel Esaslarına İlişkin Yönetmeliğin Ek-1 listesinde belirtilen atık türlerinden olması,

B) 2010 tarihli Toprak Kirliliğinin Kontrolü ve Noktasal Kaynaklı Kirlenmiş Sahalara Dair Yönetmeliğin 08.06.2010 tarihinde yürürlüğe girmesi, toprağı kirleten, kirletme ihtimali bulunan atıklara ilişkin önceki yönetmelikten farklı nitelikte atık gruplarını oluşturması nedeniyle de 08.06.2010 tarihinden sonra işlenen suçlar bakımından, 4/b maddesinde bahsedilen kirletici unsurlara ilaveten, atığın;

- (n) bendi ile kendi ekindeki Ek-1'de tablo halinde gösterilen jenerik kirletici sınır değerlerini aşması,
 - z/ğğ bendinde belirtilen nitelikte tehlikeli atık veya z/hh bendinde tanımlanan tehlikeli madde sınıfına ilişkin koşulları taşıması,
- Gerekmemektedir.

5) HAVA KİRLİLİĞİ^[16]

2872 sayılı Çevre Kanunu'nun ek 6. maddesi gereğince; hava kalitesinin korunması ve hava kirliliğinin önlenmesi için, ulusal enerji kaynakları öncelikli olmak üzere, Bakanlıkça belirlenen standartlara uygun temiz ve kaliteli yakıtların ve yakma sistemlerinin üretilmesi ve kullanılması zorunludur. Hava kalitesinin belirlenmesi, izlenmesi ve ölçülmesine yönelik yöntemler, hava kalitesi sınır değerleri ve bu sınır değerlerin aşılmaması için alınması gerekli önlemler Bakanlıkça yürütülür. Bu çalışmalara ilişkin usûl ve esaslar ise Bakanlıkça çıkarılacak yönetmeliklerle belirlenir.

Aynı Kanununun 20/b-c maddesinde, hava kirliliği yönünden önemli etkileri nedeniyle bazı tesislerin kurulması, işletilmesi gibi faaliyetleri izne tâbi tutulmuş,

[15] 4. CD, 01.12.2014, 35223/34646 ; 4. CD, 08.12.2014, 37437/35431

[16] Örnek olarak Bkz ; 4. CD, 08.12.2014, 37437/35431 ; 4. CD, 17.12.2014, 24172/36303; 4. CD, 08.12.2014, 37437/35431

hem bu tesislere hem de hava kirliliği yönünden kurulması ve işletilmesi izne tâbi olmayan tesislere, toplu ya da ferdi ısıtılan konutlara yönetmelikle belirlenen emisyon miktarlarının sınırlarını aşmama yükümlülüğü getirilmiştir. Kanun'un 20/d bendinde ise hava kirliliği yönünden özel önem taşıyan bölgelerde veya kirliliğin ciddi boyutlara ulaştığı zamanlarda ve yerlerde veya kritik meteorolojik şartlarda, yönetmeliklerle öngörülen önlemleri almayan, yasaklara aykırı davranan ya da mahallî çevre kurullarınca bu konuda alınan kararlara uymayanlara yönelik yaptırımların artırılacağı hükme bağlanmıştır.

Yine bu Kanununun 8. 9, 11 ve ek 6. maddelerinde yer verilen çerçeve hükümler gereğince, hava kalitesinin korunması, kirlenmesinin önlenmesi, atmosfere yayılan kirleticilerin kontrol altına alınması, hava kirliliğinin çevre ve insan sağlığı üzerindeki zararlı etkilerinin engellenmesi ya da azaltılması şeklinde özetlenebilecek ortak amaçlarla aşağıda belirtilen yönetmelikler kabul edilmiştir.

a) 02.11.1986 tarihli Hava Kalitesinin Korunması Yönetmeliği;

3. maddesindeki düzenlemeye göre bu Yönetmelik, tesisler ve motorlu vasıtaları kapsamaktadır. Yönetmeliğin 5/d maddesinde tesis, "kurum, kuruluş, işletmeler ve diğer sabit düzenekler, makineler, aletler ve diğer yer değiştirebilen teknik düzenekler ile motorlu vasıtalar, üzerinde madde depolanan, boşaltılan ve iş yapılan mülkler" şeklinde tanımlanmıştır. Yönetmeliğin 6. maddesinde hava kalitesinin sınır değerleri gösterilmiş, 7. maddede izne tabi tesislerin emisyon sınırları, maddelerde ise diğer tesislerle ilgili emisyon tanımları ve uygulanacak kurallar belirlenmiştir. Bu yönetmelik, aşağıda (c) bendinde bahsedilen Yönetmeliğin 16. maddesi ile yürürlükten kaldırılmıştır.

b) 22.07.2006 tarihli Endüstri Tesislerinden Kaynaklanan Hava Kirliliğinin Kontrolü Yönetmeliği;

2. maddesindeki düzenlemeye göre bu Yönetmelik tesisleri kapsamaktadır. Tesis ise Yönetmeliğin 4/d maddesinde, atmosfere emisyon veren her bir üniteyi, makineler, aletler ve diğer sabit düzenekleri, üzerinde madde depolanan, boşaltılan ve iş yapılan mülkleri ifade etmektedir. Tesislerin bütünü işletme olarak adlandırılmaktadır. Yönetmelikte tesislerin tabi olduğu yükümlülükler ve uymaları gereken emisyon sınırları belirlenmiştir. Yönetmelik, 42. maddesi ile 07.10.2004 tarihli Endüstriyel Kaynaklı Hava Kirliliğinin Kontrolü Yönetmeliği yürürlükten kaldırmış, kendisi de aşağıda (d) bendinde bahsedilen Yönetmeliğin 37. maddesi ile yürürlükten kaldırılmıştır.

c) 06.06.2008 tarihli Hava Kalitesi Değerlendirme ve Yönetimi Yönetmeliği;

2. maddesinde ifade edildiği üzere hava kalitesi standartlarını ve hava kalitesinin değerlendirilmesini, "bölge"ler ve "alt bölge"lerin oluşturulmasını ve tüm bölgelerde iyi hava kalitesinin sağlanması için alınması gerekli önlemleri kapsamaktadır.

d) 03.07.2009 tarihli Sanayi Kaynaklı Hava Kirliliğinin Kontrolü Yönetmeliği;

Sanayi ve enerji üretim tesislerinin faaliyetleri sonucunda atmosfere yayılan emisyonları kontrol altına almayı amaçlamış, bu nedenle 2/a maddesindeki düzenleme doğrultusunda işletmeleri kapsamına almıştır. Yönetmeliğin 5. maddesine göre hava emisyonu olan ve “Çevre Kanununca Alınması Gereken İzin ve Lisanslar Hakkında Yönetmelik” kapsamında yer alan işletmelerden kaynaklanan hava emisyonlarının değerlendirilmesinde bu Yönetmelik hükümlerine göre işlem yapılmalıdır. Yönetmelik maddelerinde ve eklerinde, işletmeler ve tesislerin uyması gereken yükümlülükler ile emisyon sınırları belirlenmiştir.

e) 13.01.2005 tarihli Isınmadan Kaynaklanan Hava Kirliliğinin Kontrolü Yönetmeliği;

1. maddesinde açıklandığı üzere konut, toplu konut, kooperatif, site, okul, üniversite, hastane, resmi daireler, işyerleri, sosyal dinlenme tesisleri, sanayide ve benzeri yerlerde ısınma amaçlı kullanılan yakma tesislerinden kaynaklanan is, duman, toz, gaz, buhar ve aerosol halinde dış havaya atılan kirleticilerin hava kalitesi üzerindeki olumsuz etkilerini azaltmak ve denetlemek amacıyla kabul edilmiştir. Yönetmeliğin çeşitli maddelerinde, ısınma amaçlı yakıtlara ilişkin yükümlülükler ve sınır değerler kabul edilmiştir.

Görüldüğü üzere 2872 sayılı Çevre Kanunu uyarınca hava kalitesinin korunması ve kirlenmesinin önlenmesi gibi amaçlarla kabul edilen bu yönetmeliklerin tamamı, tesisler, işletmeler, motorlu taşıtlar, makineler ve konutlar gibi nitelikleri ve faaliyetleri gereği sürekli ya da dönemsel emisyon üreten yerlerle ilgilidir. Bahsedilen yerler ve faaliyetler dışında, örneğin açık havada atık yakma eyleminde olduğu gibi bireylere, herhangi bir yükümlülük yüklenmemiş, yakma faaliyetiyle oluşacak emisyonun sınır değeri belirlenmemiş ve eylem hakkında yaptırım da öngörülmemiştir.

Yönetmeliklerde bahsedilen konut, işletme, tesis ve makineler gibi nitelikleri ve faaliyetleri gereği sürekli ya da dönemsel emisyon üreten yerler için kabul edilmiş emisyon sınır değerlerinden birinin, bireyler hakkında da geçerli olduğunu kabul etmek, Kanunun çerçeve hükümleri doğrultusunda çıkarılmış olan yönetmeliklerde yer almayan bir yükümlülüğün varlığını kıyasen kabul etmek anlamına gelir. TCK'nın 2/3. maddesi ise ceza hukukunda kıyası yasaklamıştır.

Bu açıklamalar ışığında önemle vurgulanması gereken husus şudur; hava alıcı ortamının, dolayısıyla çevrenin kirlendiği ya da kirlenme ihtimali bulunduğu kabul edilebilmesi için, öncelikle kirlilik kaynağının tespit edilmesi, daha sonra da ilgili yönetmeliklerde kirleticili kaynaklar bakımından öngörülen emisyon sınır değerinin aşılması gerekir.

Hava alıcı ortamını kirleten ya kirletme ihtimali bulunan atıkların, doğrudan alıcı ortama verilmesi ile suç oluşacaktır ve yukarıda eylemin kasten işlendiğinin kabulü gerekecektir.

Yukarıda açıklanan yönetmeliklerde, bireylere açık havada atık yakma suretiyle hava alıcı ortamını kirletmeme yükümlülüğü yüklenmemiştir^[17]. Bu nedenle eylem, suç olarak kabul edilmeyecektir. Ancak 2006 tarihli Ömrünü Tamamlamış Lastiklerin Kontrolü Yönetmeliği'nin 4/l maddesinde "Faydalı ömrünü tamamladığı belirlenerek araçtan sökülen orijinal veya kaplanmış, bir daha araç üzerinde lastik olarak kullanılamayacak durumda olan ve üretim esnasında ortaya çıkan ıskarta lastikleri" ifade eden araba lastikleri hakkında, Yönetmeliğin 5/e maddesinde "...ısınmada kullanılması, gösteri ve benzeri fiilleri kapsayacak şekilde her ne amaçla olursa olsun yakılması" yasağı getirilmiş, aksi davranışlara yine Yönetmeliğin 25. maddesi yollamasıyla 2872 sayılı Kanun'un 20/r maddesi gereğince idari yaptırım kararı verileceği hükme bağlanmıştır^[18].

Yönetmeliklerde tesisler, işletmeler, motorlu taşıtlar, makineler ve konutlar gibi nitelikleri ve faaliyetleri gereği sürekli ya da dönemsel emisyon üreten yerlerle ilgili havayı kirletmeme yükümlülüğü getirilmiştir. Bazı durumlarda anılan yerlerin saldığı emisyon belirlenmemiş olabilir. Bu durumda yakılan atık ve miktarı belli ise, bilirkişi, örnekleme yoluyla emisyon değerini belirleyebilir^[19]. Örnekleme yoluyla emisyon değeri belirleme, kıyas yasağı kapsamına

[17] "...Hurda kâğıt ve diğer atıkları toplayarak geçimini temin eden sanığın, iş makinelerinden çıkan yağ hortumlarını, plastik maddeleri ve kabloları, hurda malzemeleri biriktirdiği açık alanda yakarak imha ettiği anlaşılmıştır. Yukarıda (II) nolu kısımda açıklandığı üzere bireylere açık havada atık yakma suretiyle hava alıcı ortamını kirletmeme yükümlülüğü yüklenmemiştir. Açıklanan gerekçelerle verilen beraat kararı hukuka uygun görülmüştür. 4. CD., 08.12.2014, 36088/35427 ; "...Sanık hakkında "kablolarını yakarak içindeki bakırını çıkartmak için akrabasının evinin önündeki tarlada yaklaşık 35 kilogram kabloyu yakmak suretiyle havaya yoğun duman ve is verdiği", alıcı ortam olan havayı, dolayısıyla çevreyi kasten kirlettiği iddiasıyla dava açılmıştır. Sanığın, çalıştığı şirketten temin ettiği yaklaşık 40 kilogram kadar atık kabloyu, içindeki bakır tellerini almak maksadıyla tarlada yaktığı anlaşılmıştır. Yukarıda (II) nolu kısımda açıklandığı üzere bireylere açık havada atık yakma suretiyle hava alıcı ortamını kirletmeme yükümlülüğü yüklenmemiştir. 4. CD, 08.12.2014, 4895/35426

[18] "...Sanıklar hakkında "çöplüklerden topladıkları 5 adet hurda taksi lastiklerini yaktıkları sırada yoğun duman nedeniyle ihbar üzerine yakalandıkları, çevreyi kasten kirletmek suçunu işledikleri" iddiasıyla dava açılmıştır. ... Yukarıda (II) nolu kısımda açıklandığı üzere bireylere açık havada atık yakma suretiyle hava alıcı ortamını kirletmeme yükümlülüğü yüklenmemiştir. Bu nedenle suç oluşturmaman eylem hakkında beraat kararı verilerek, araba lastiği yakma eylemleri nedeniyle 5326 sayılı Kabahatler Kanunu'nun 24. maddesi gereğince 2006 tarihli Ömrünü Tamamlamış Lastiklerin Kontrolü Yönetmeliği'nin 4/l, 5/e, 25 maddeleri gözetilerek 2872 sayılı Kanun'un 20/r maddesi gereğince idari yaptırım uygulanması gerekir. Açıklanan gerekçelerle sanık hakkında mahkûmiyet kararı verilmesi hukuka uygun görülmüştür. 4. CD, 08.12.2014, 3652/35434

[19] "... Sanığın, yetkilisi bulunduğu gemi söküm tesisinde işletme sonucu oluşan gemi atıkları, tahta, plastik, moloz parçalarını 18.11.2007 ve 21.03.2008 tarihlerinde yakılarak

girmez. Zira bireylerin, bireysel faaliyetleri hariç, hava alıcı ortamı kirletmeme yükümlülüğü bulunanların havaya saldıkları emisyon değerlerinin ölçümü, atık kaynağı, miktarı gibi özelliklerle tespit edilecek, salınan emisyon değeri bilimsel yöntemlerle ölçülüp, yönetmelikle belirlenen standartları aşmış olmadığı tespit edilecektir. Daire kararlarında söz edilen kıyas yasağı, bireylerin, işletme, tesis ve makineler gibi nitelikleri ve faaliyetleri gereği sürekli ya da dönemsel emisyon üreten yerlerle bağlantılı olmayan yakma eylemlerine ilişkin emisyon değeri belirlenmemiş olmasına ilişkindir. Yönetmelikte emisyon değerleri, anılan yerler için belirlenmiştir. Bu emisyon değerlerinin bireyler için de geçerli olduğunu kabul etmek, kıyas yapmaktır.

6) ARITMA İLE SONLANAN KANALİZASYON SİSTEMİNE YA DA ORTAK ARITMA SİSTEMİNE DEŞARJ^[20]

Çevre kirliliği suçunun oluşabilmesi için atık/artığın, alıcı ortama verilmesi ya da alıcı ortama ulaşması gerekir. Atık/artık, arıtma ile sonlanması şartıyla kanalizasyon sistemine ya da organize sanayi bölgelerinde olduğu gibi ortak arıtma sistemine ulaşıyorsa, alıcı ortama verildiğinden bahsedilemez.

SKKY'nin "Kanalizasyon Sistemlerine Boşaltım" kenar başlıklı 25. maddesine göre "Kanalizasyon sistemi bulunan yerlerde her türlü atıksuların kanalizasyon şebekesine bağlanması, ilke olarak bir hak ve mecburiyettir". Kanalizasyon sistemlerine boşaltılan kentsel ve belirli endüstriyel atıksuların toplanması, arıtılması, kanalizasyon sistemine deşarj edilen atıksuların oluşturacağı olumsuz etkilere karşı çevrenin korunması amacıyla kabul edilen 2006 tarihli Kentsel Atıksu Arıtımı Yönetmeliğinin "Tanımlar" kenar başlıklı 4. maddesinde kanalizasyon sistemi; kentsel atıksuyu toplayan ve arıtma tesislerine iletmeye yarayan kanallar olarak tanımlanmıştır. Kentsel atıksu ise, evsel atıksu ya da evsel atıksuyun endüstriyel atıksu ve/veya yağmur suyu ile karışımını ifade etmektedir.

4562 sayılı Organize Sanayi Bölgeleri (OSB) Kanunu'nun 20. maddesine göre, organize sanayi bölgelerinin ortak arıtma tesisi yapması, işletmelerin

bertaraf edilmesini sağlamak suretiyle çevrenin kasten kirletilmesi suçunu işlediği iddia edilmiştir. ... Dosyada bulunan bilirkişi raporundaki, alıcı ortam olan havaya bırakılan bahse konu emisyonun, hiçbir mevzuatla ilişkilendirilmeden, nitelikleri ve kirletici özellikleri açıklanmadan, kabul edilen emisyon sınır değeri ve bunun aşılmış olmadığı belirlenmeden genel bir kabul ve gözleme dayanarak hava kirliliğini oluşturduğu şeklindeki Yargıtay denetimine imkan tanımayan görüşler mahkumiyet kararı vermeye yeterli görülmemiştir. Bilirkişiden, suç tarihi itibarıyla havaya bırakılan kirletici kaynağa ilişkin mevzuat ve düzenleyici işlemler kapsamında kabul edilen emisyon sınır değeri bulunup bulunmadığı ve varsa bunun aşılmış olmadığı, yakılan maddelerin miktar ve niteliğinden hareketle örnekleme ve diğer bilimsel yöntemlerle tespitine ilişkin ek rapor alınması gerektiğinin

[20] Örnek olarak Bkz, 4. CD, 08/12/2014, 16198/35422 ; 4. CD, 08.12.2014, 13886/35412 ; 4. CD, 24.11.2014, 41229/34052 ; 4. CD, 01.12.2014, 38387/34664 ; 4. CD, 24.11.2014, 38770/34063 ; 4. CD, 24.11.2014, 8721/34048

de atıkların ortak arıtma tesisinin kabul edebileceği standartlara düşürülmesi amacıyla ön arıtma yapması gerekir. 22.08.2009 tarihli OSB Uygulama Yönetmeliğinin 114 ve aynı Yönetmeliğin 182. maddesi ile yürürlükten kaldırılan 01.04.2002 tarihli OSB Uygulama Yönetmeliğinin 104. maddelerinde aynı ilkeler tekrarlanmıştır. 2009 tarihli Yönetmeliğin 118. maddesine, 2002 tarihli Yönetmeliğin ise 108. maddesine göre, OSB'nin belediye sınırları içinde olması ve atıksularının belediye atıksu arıtma tesisine bağlanması durumunda, belediyenin kanala deşarj standartlarına, belediye sınırları dışında direkt alıcı ortama deşarj durumunda su ürünleri istihsal sahası ise 22/3/1971 tarihli ve 1380 sayılı Su Ürünleri Kanunu, değil ise, Su Kirliliği Kontrolü Yönetmeliği ya da bölgesel koşullara bağlı oluşturulan deşarj standartlarına uymak zorundadır. Yönetmeliklerin devam eden maddelerinde kanalizasyon şebekesine verilmeyecek atıklar, artıklar ve diğer maddelere ilişkin hükümlere yer verilmiştir.

Bilindiği üzere, kentsel atıksular kanalizasyon sistemi ile toplanarak, Kent-sel Atıksu Arıtımı Yönetmeliğinin 4. maddesinde "idare" olarak tanımlanan belediyeler tarafından yapılan arıtma tesislerinde arıtmaya tabi tutularak alıcı ortama verilmektedir. Kanalizasyon sistemine deşarj edilen endüstriyel atıksuların kural olarak ön arıtmaya tabi tutulması ve belediyeler tarafından kabul ve ilan edilen Yönetmeliklerde belirlenen limit değerleri aşmaması gerekir. Aksi halde Belediyeler, ön arıtma yapılmadan veya ön arıtma yapılsa bile istenilen limitleri sağlamadan kanalizasyon sistemine deşarj edilen atıksular için kirlilik yükü bedeli, kirlilik önlem payı gibi isimlerle ilave bedel almaktadır. Bu nedenle belediyeler tarafından 2560 sayılı Kanun'a istinaden kabul edilip uygulanan Atıksuların Kanalizasyon Sistemine Deşarjına İlişkin Yönetmeliklerde, kanalizasyon sistemine deşarj edilen atıksularla ilgili benimsenen kirlilik parametreleri, Su Kirliliği Kontrolü Yönetmeliğinde benimsenen değerlerden farklı ve kimi zaman daha yüksektir.

Açıklamadan da anlaşılacağı gibi, kanalizasyon sistemine deşarj edilen atıksu alıcı ortama doğrudan verilmemekte, belediyelerce inşa edilen ve bir arıtma tesisine bağlı bulunan kanalizasyon sistemine aktarılmaktadır. Bu durumda, kanalizasyon sistemine deşarj edilen atıksudaki kirlilik parametreleri, Su Kirliliği Kontrolü Yönetmeliğinde ya da belediyelerce hazırlanan yönetmeliklerde belirlenenlerden daha yüksek olsa bile, "atığın alıcı ortama verilmesi" ögesinin gerçekleşmemesi nedeniyle, TCK'nın 181/1. maddesinde düzenlenen çevreyi kasten kirletme suçu oluşmayacaktır. Ancak limitlerin bu suretle aşılması, kanalizasyon sistemini ve arıtma tesislerinin çalışma kapasitesini etkileyeceğinden, belediyelerce olağan olarak tahsil edilmekte olan atıksu bedelinin yanı

sıra, kirlilik ücreti veya kirlilik yükü bedeli gibi değişik adlarla ek bir bedel alınmasını gerektirecektir^[21].

7) FEKAL ATIK (DIŞKI & İDRAR) VE ÇEVRE KİRLİLİĞİ^[22]

SKKY'nin "Tanımlar" kenar başlıklı 3. maddesinde fekal atık; Bir su kütle-sinin özellikle bakteriyolojik açıdan kirlenmesine neden olan, insan veya sıcak kanlı hayvanların idrar, dışkı ve kalıntıları" şeklinde tanımlanmıştır. 31.05.2005 tarihli Toprak Kirliliğinin Kontrolü Yönetmeliği, SKKY'nin 3. maddesine yol-lama yapması nedeniyle fekal atık toprağı kirleten ya da kirletme ihtimali olan atık olarak kabul edilmiş ise de, 08.06.2010 tarihli Toprak Kirliliğinin Kontrolü ve Noktasal Kaynaklı Kirlenmiş Sahalara Dair Yönetmelik, aynı atığın toprağı kirleten ya da kirletme ihtimali bulunan atıklar listesine, fekal atığı almamıştır. Zaman bakımından uygulama ilkesi gereğince bu nedenle fekal atığı, toprak alıcı ortamına verilmesi halinde suç oluşmayacaktır. Sadece, toprak altında varlığı kanıtlanmış yeraltı sularının kirletildiği ya da kirletilme ihtimali olan durumlarda "Yeraltı Sularının Kirlenmeye ve Bozulmaya Karşı Korunması Hakkında Yönetmelik" hükümlerine göre değerlendirme yapılması gerekecektir.

Fekal atığın alıcı ortam olan suya atılması halinde SKKY'nin 3, 6. mad-delerine göre, suyun niteliği (akarsu, göl, deniz vs) ve eylemdeki kusurluluk

[21] "...Oto yıkama işyeri bulunan sanık hakkında 29.12.2006 tarihinde İSU Genel Müdürlüğü tarafından tutulan tutanağa göre tanker içi yıkama yapıldığı tespit edilerek, kanal bağlantı noktasından alınan numunenin analizinde, kimyasal oksijen ihtiyacı (KOİ), biyolojik oksijen ihtiyacı (BOİ), askıda katı madde (AKM), yağ-gres ve fosfor değerlerinin Su Kirliliği Kontrol Yönetmeliğinin ekindeki sektör ve işkoluna göre esas alınması gereken tablo 20/3 ve yanlışlıkla karşılaştırma yapılan tablo 19'da belirlenen limitlerin çok üzerinde olduğu anlaşılmıştır. 01.02.2007 tarihinde yapılan kontrolde ise yine tanker içi yıkandığı görülerek aynı noktadan alınan numunenin analizinde de tablo 20/3 de öngörülen limit değerlerin çok üzerinde KOİ, BOİ, AKM ve yağ gres içeren suyu kanalizasyona deşarj ettiği saptanmıştır. Sanığın kanalizasyon sistemine deşarj ettiği atıksudaki kirlilik değerleri, Su Kirliliği Kontrol Yönetmeliğinin ekindeki tablo 20/3 de belirlenen limit değerlerden yüksek olduğu gibi Kocaeli Büyükşehir Belediyesi İzmit Su ve Kanalizasyon İdaresi Genel Müdürlüğü Atıksuların Kanalizasyona Deşarj Yönetmeliği'nin (İSU deşarj yönetmeliği) 19. maddesindeki limit değerlerden de yüksektir. İSU Deşarj Yönetmeliğinin 19 ve 25. maddeleri birlikte değerlendirildiğinde sanık, "kanalizasyon sistemine öngörülenden daha kirli atık su bıraktığı için belediyeye kirlilik yükü bedeli ödeyecektir.

Atığın, yönetmelikte belirlenen limit değerleri aşması ve çevre kirliliğine neden olacak içerikte olması, tek başına suçun oluşumu için yeterli değildir. Atığın alıcı ortama bırakılması gerekir. Sanık, atık suyu alıcı ortama bırakmadan arıtma ile sonlanan kanalizasyon sistemine deşarj etmiştir. Belediyece kurulup işletilen arıtma tesisi yükünde artış meydana geldiğinde, İSU deşarj yönetmeliği hükümlerine göre kirlilik yükü bedeli ödemekle yükümlüdür. Açıklanan gerekçelerle sanığın beraati yerine mahkumiyetine karar verilmesi hukuka aykırıdır. 4. CD, 24.11.2014, 10176/34049

[22] Örnek olarak Bkz, 4. CD, 08.12.2014, 40728/35425 ; 4. CD, 08.12.2014, 30338/35703; 4. CD, 10.12.2014, 328/35728

biçimine göre aynı Yönetmeliğin 4, 16/a-b, 23. maddelerinde öngörülen yasaklar ve yükümlülüklerle aykırı davranmak suretiyle çevre kirliliğine yol açılması eylemi nedeniyle TCK'nın 181 ya da 182 maddesindeki suç oluşacaktır^[23].

Hayvan dışkılarının toprak alıcı ortama verilmesi halinde, toprak alıcı ortamı kirlenmeyecek, dolayısıyla çevre kirliliği suçu oluşmayacaktır. Ancak dışkılar, atıldığı, biriktirildiği yer itibariyle bazı durumlarda üçüncü kişileri rahatsız edebilir. 5199 sayılı Hayvanları Koruma Kanunu'nun 5/2 maddesi gereğince hayvan sahipleri, sahip oldukları hayvanlardan kaynaklanan çevre kirliliğini ve insanlara verilebilecek zarar ve rahatsızlıkları önleyici tedbirleri almakla yükümlüdürler. Aynı Kanun'un 28/b maddesinde ise 5/2. fıkrada öngörülen hayvanların sahiplenilmesi ve bakımı ile ilgili yasaklara ve yükümlülüklerle uymayan ve alınması gereken önlemleri almayanlara idari para cezası verileceği hükme bağlanmıştır. Ancak failin, sahibi olduğu hayvanlardan kaynaklanan fekal atığı muhafaza ederken, zamanında ve yeterli seviyede tedbir alma yükümlülüğüne aykırı davranarak üçüncü kişileri rahatsız ettiği veya üçüncü kişilere zarar verdiği takdirde 5326 sayılı Kabahatler Kanunu'nun 24 ve 5199 sayılı Kanun'un 5/2, 28/b maddeleri gereğince idari para cezası verilip verilmeyeceği değerlendirilmelidir^[24].

8) BİRDEN FAZLA ALICI ORTAMIN KİRLLETİLMESİ/CEZANIN BİREYSELLEŞTİRİLMESİ

Atık/artığın, alıcı ortamlardan birine verilmesi sonucunda birden fazla alıcı ortam kirlenmiş/kirlenme ihtimali oluşmuşsa (örneğin havaya bırakılan atığın partiküllerinin çökmesi ile toprak/su kirliliği, toprak alıcı ortamına bırakılan atıkla su kirliliği oluşması gibi), tek eylemle birden fazla alıcı ortamın, dolayısıyla çevrenin kirletilmesi suçu oluşacaktır. Her bir alıcı ortamının kirlenip kirlenmediği ya da kirlenme ihtimaline maruz kalıp kalmadığı, yukarıda "VII – ALICI ORTAMA GÖRE ÇEVRE KİRLİLİĞİ" başlığı altında açıklanan

[23] "... Su Kirliliği Kontrol Yönetmeliğinin 6. maddesinin (a) bendinde "fekal atıklar" kirlenmeye neden olan başlıca etkenler arasında düzenlenmiştir. Otel inşaatının sorumlusu olan sanığın, inşaat işçilerinin kullandığı banyo ve tuvalete ait atıkları bir çukurda biriktirdikten sonra borularla dere yatağına doğrudan deşarj edilmesini sağlamak suretiyle çevreyi kasten kirlettiği anlaşılmıştır. 4. CD, 24.11.2014, 13493/34085

[24] "...fekal atık, alıcı ortam olan toprağı kirleten ya da kirletme ihtimali bulunan atık olmadığından alıcı ortam olan toprağın, dolayısıyla çevrenin kirletilmesi suçu oluşmayacaktır. Ancak sanıkların, sahibi olduğu hayvanlardan kaynaklanan fekal atığı muhafaza ederken, zamanında ve yeterli seviyede tedbir alma yükümlülüğüne aykırı davranarak üçüncü kişileri rahatsız ettiği veya üçüncü kişilere zarar verdiği takdirde 5326 sayılı Kabahatler Kanunu'nun 24 ve 5199 sayılı Kanun'un 5/2, 28/b maddeleri gereğince idari para cezası verilip verilmeyeceğinin de tartışılması gerekir. 4. CD, 08.12.2014, 30338/35703 ; Ayrık Bkz, 4. CD, 08.12.2014, 13317/35440 ; 4. CD, 08.12.2014, 41254/35441

yönetmelik ve düzenleyici işlemler esas alınmak suretiyle bilirkişiler tarafından belirlenecektir. Birden fazla alıcı ortamın kirlenmesi durumunda, TCK'nın 3 ve 61. maddelerinde belirlenen ölçütlere göre cezanın bireyselleştirilmesi yoluna gidilmesi gerekecektir^[25].

Atığın, alıcı ortama uzun süre verilmesi, alıcı ortamın özelliklerine göre doğması muhtemel kirlenme riskinin/kirlenmenin fazlalığı ya da alıcı ortama verilen atığın miktar itibariyle çokluğu, TCK'nın 61. maddesi gereğince cezanın alt sınırdan uzaklaşılması için yeterli ve haklı bir nedendir. TCK'nın 3. maddesine göre eylemle orantılı bir ceza belirlenmesi gerekecektir^[26].

VIII – ZAMAN BAKIMINDAN UYGULAMA

Çevre kirliliği suçlarında, yükümlülükler yönünden yönetmelik ve idari işlemler esas alınmış olsa bile, AİHS'nin 7, Anayasanın 38, TCK'nın 7, 5326 sayılı Kabahatler Kanunu'nun 5. maddeleri gereğince zamana bakımından uygulama ilkeleri geçerlidir.

Toprak kirliliği eyleminde, 2005 ve 2010 tarihli iki temel yönetmelik vardır. Keza hava kirliliğinde de farklı tarihlerde yürürlüğe giren yönetmelikler söz konusudur. Yönetmeliklerde farklı tarihlerde farklı atık listeleri benimsenmiş olması ya da kirlilik değerlerinin farklı olması karşısında, zaman bakımından uygulama ilkesinin zorunlu sonucu olarak suç tarihinde yürürlükte bulunan yönetmelikte toprağı kirlettiği yahut kirletme ihtimali taşıdığı kabul edilen atığa, ya da hava kirliliği limit değerine sonradan yürürlüğe giren yönetmelikte de yer verilmiş olmalıdır^[27].

[25] "...Hava alıcı ortamını kirleten ya kirletme ihtimali bulunan atıkların, doğrudan alıcı ortama verilmesi ile suç oluşacaktır ve yukarıda (I) nolu kısımda açıklandığı üzere eylemin kasten işlendiğinin kabulü gerekecektir. Hava alıcı ortamına verilen atıkların, zamanla çökerek toprak alıcı ortamını kirlettiği ya da kirletme ihtimali taşıdığı sonucuna da ulaşırsa, tek eylemle iki alıcı ortamın, dolayısıyla çevrenin kirletilmesi suçu oluşacak, TCK'nın 3, 61. maddelerinde belirlenen ölçütlere göre cezanın bireyselleştirilmesi yoluna gidilmesi gerekecektir. 4. CD, 08.12.2014, 37437/35431 ; Ayrıca Bkz 4. CD, 08.12.2014, 10169/35435

[26] "...Atıksuyun içeriğindeki kirletici metallerin niteliği, limit değerlerin çok üzerine çıkmış olması, günlük atıksu miktarı, alıcı ortamın kirletilme süresi ve canlı organizmaların (balıklar) yaşadığı, balık avcılığı yapıldığı anlaşılan alıcı ortama deşarj edilmiş olması dikkate alındığında, TCK'nın 3, 61. maddelerindeki düzenlemeler dikkate alınarak alt sınırdan uzaklaşılması suretiyle mahkûmiyet kararı verilmesi ceza adaletine uygun olacaktır. 4. CD, 01.12.2014, 35567/34635

[27] "...Eylem tarihinde yürürlükte olan 22.07.2006 tarihli Endüstri Tesislerinden Kaynaklanan Hava Kirliliğinin Kontrolü Yönetmeliği, 03.07.2009 tarihli Sanayi Kaynaklı Hava Kirliliğinin Kontrolü Yönetmeliği'nin 37. maddesi ile yürürlükten kaldırılmıştır. Bu durumda; ölçülen emisyon sınırının sonradan yürürlüğe giren yönetmelik sınır değerlerine uygun olup olmadığı yanında ayrıca toprak kirliliğinin oluşup oluşmadığı yönünde de

Toprak alıcı ortamına muz takozları atan sanıkların durumunun değerlendirildiği kararda daire zaman bakımından uygulamaya ilişkin şu kararı ulaştırmıştır; Muz takozları, Su Kirliliği Kontrolü Yönetmeliği'nde "karışıkları su ortamında biyokimyasal olarak parçalanarak oksijen tüketimine yol açan organik maddeler" şeklinde tanımlanan organik atık kapsamındadır. 2005 tarihli Toprak Kirliliğinin Kontrolü Yönetmeliğinin 4/a maddesinin, Su Kirliliğinin Kontrolü Yönetmeliğinin 3. maddesine yaptığı yollama gereğince muz takozları toprağı kirletme ihtimali olan atık ise de; 2010 tarihli Toprak Kirliliğinin Kontrolü ve Noktasal Kaynaklı Kirletilmiş Sahalara Dair Yönetmelik kapsamında toprağı kirleten, kirletme ihtimali olan atıklardan olduğu kabul edilmemiştir. Dolayısıyla zaman bakımından uygulama ilkesinin zorunlu sonucu olarak toprak kirliliğinin olduğundan da bahsedilemez^[28].

üniversitelerin ziraat fakültesi toprak bilimi ve bitki besleme, çevre mühendisliği ve kimya mühendisliği bölümlerinde çalışan öğretim üyesi bilirkişilerden, atığın alıcı ortam olan toprağı kirlettiği ya da kirletme ihtimali taşıyıp taşımadığının tespiti bakımından, yukarıda (II/1) numaralı kısımda açıklanan yönetmelikler ya da ekleriyle birebir ilişki kurulmak suretiyle Yargıtay denetimine imkân sağlayacak nitelikte bilirkişi raporu alınması gerekir. 4. CD, 08.12.2014, 37437/35431 ; "...Farklı tarihlerde farklı atık listeleri benimsenmiş olması karşısında, zaman bakımından uygulama ilkesinin zorunlu sonucu olarak suç tarihinde yürürlükte bulunan yönetmelikte toprağı kirlettiği yahut kirletme ihtimali taşıdığı kabul edilen atığa, sonradan yürürlüğe giren yönetmelikte de yer verilmiş olmalıdır. .. 4. CD, 01.12.2014, 18725/34665 ; Ayrıca Bkz 4. CD, 08.12.2014, 11959/35437 ; 4. CD, 01.12.2014, 16312/34690

[28] 4. CD, 01.12.2014, 11339/34661

IX – BİLİRKİŞİ RAPORLARI^[29]

Suç tipine ilişkin değerlendirme yapan bilirkişiler, raporlarında, suçun zarar suçu olduğuna ilişkin kabule bağlı olarak alıcı ortama bırakılan atığın, çevreye zarar verip vermediği yönünde değerlendirme yapmaktadır. Raporlarda görülen diğer eksiklik, alıcı ortamın kirlendiği ya da kirlenme ihtimaline değinilirken, atıkla yönetmelik ve ekleri arasındaki atık listeleri arasında birebir bağlantı kurulmamasıdır. Bir diğer eksiklik ise, mahkemelerin, bilirkişilerin alıcı ortama ilişkin uzmanlık alanlarını belirlenmesindeki hatadır.

Dairenin, çevre kirliliği suçundan belirlediği bilirkişi heyeti, alıcı ortam toprak ise üniversitelerin ziraat fakültesi toprak bilimi ve bitki besleme, çevre mühendisliği, kimya mühendisliği bölümlerinde çalışan öğretim üyesi bilirkişilerden oluşacak üç kişilik heyettir. Alıcı ortam su ya da hava ise, çevre mühendisi, genetik mühendisi, kimya mühendisi ve ziraat fakültelerinin su ürünleri bölümünde çalışan öğretim görevlilerinden oluşacak kişilerdir. Bilirkişi heyeti,

[29] “...Öncelikle denetim tutanağı düzenleyen görevlilerden, sanıktan ve gerek görülürse kimlikleri tespit edilecek şirketin Pursaklar şubesinde çalışan kişilerden, toprak alıcı ortamı üzerinde depolanan atıklar ile evsel nitelikli olduğu, fosseptiğe verildiği iddia edilen atıkların ve içeriklerinin neler olduğunun sorularak toprak alıcı ortamını kirleten ya da kirletme ihtimali taşıyan atıklardan olup olmadığının tespit edilmesi gerekir. Daha sonra, dosya, üniversitelerin ziraat fakültesi toprak bilimi ve bitki besleme, çevre mühendisliği, kimya mühendisliği bölümlerinde çalışan öğretim üyesi bilirkişilerden oluşacak heyete tevdi edilerek, atığın alıcı ortamı kirlettiği ya da kirletme ihtimali taşıyıp taşımadığı yönünden, yukarıda (II/2) numaralı kısımda açıklanan yönetmelikler ya da ekleriyle birebir ilişki kurulmak suretiyle Yargıtay denetimine imkân sağlayacak içerikte rapor alınıp, sonucuna göre sanığın hukuki durumu belirlenmelidir. 4. CD, 19.12.2014, 1110/36706 ; “...Bilirkişiler raporunda özetle; T... İnşaat Sanayi ve Ticaret Ltd.Şti tarafından kurulan konkasör ve elek tesisleri, bunlarla bağlantılı ocak sahasının Yayakent Beldesine 300 metre mesafede kurulu olduğu, tesis sahasından kamyonların kaldırdığı tozlar ile mıcır yığınlarından rüzgarın etkisi ile savrulan tozların, beldeye ulaşarak sokakları, ağaçların yapraklarını, evlerin çatılarını kapladığı bildirilmiştir. Raporla ayrıca işletmenin çalışma şartlarından kaynaklanan toz üretiminin normal karşılanması gerektiği, ancak toz emisyonun azaltılması için ıslatma, uygun şartlarda depolama, depolama alanının üzerinin örtülmesi gibi yöntemleri kullanmadığı belirtilmiş, toprak ya da hava alıcı ortamının ne şekilde kirlendiği, kirlenme ihtimali bulunduğundan hiç bahsedilmemiştir. ... anığa yüklenen suçun oluşup oluşmadığının tespiti bakımından, öncelikle üniversitelerin ziraat fakültesi toprak bilimi ve bitki besleme, çevre ve kimya mühendisliği bölümlerinde çalışan öğretim üyesi bilirkişilerden oluşacak heyete tevdi edilerek, atığın alıcı ortamlardan hangisini kirlettiği ya da kirlenme ihtimali taşıdığı yönünden, suç tarihi (12.10.2006-17.09.2007) itibarıyla yürürlükte olan yukarıda (II) nolu kısımda açıklanan yönetmelikler ve ekleri ile birebir ilişki kurmak suretiyle ve Yargıtay denetimine imkân sağlayacak nitelikte bilirkişi raporu alınması gerekir. Daha sonra rapor içeriğine göre sanığın, yüklenen eylemden kast ya da taksir şeklindeki kusurluluk türlerinden hangisinden sorumlu olduğu tartışılarak sonucuna göre hukuki durumunun belirlenmesi gerekirken eksik inceleme ile hüküm kurulması kanuna aykırıdır. 4. CD, 08.12.2014, 10169/35435

atığın cinsi ve alıcı ortama göre değişiklik arz etmektedir^[30]. Dosya heyete tevdi edilirken, tüm kanıtlar toplanmalıdır. Atığın alıcı ortamı kirlettiği ya da kirletme ihtimali taşıyıp taşımadığı, gerekiyorsa TCK'nın 181/4, 182/2 madde ve fıkraları kapsamında olup olmadığı yönünden rapor alınması gerekir. Fiilen kirlenme olup olmadığının araştırılmasına gerek yoktur.

Bilirkişiler, örneğin alıcı ortam toprak ise, atığın 08.06.2010 tarihinde Toprak Kirliliğinin Kontrolü ve Noktasal Kaynaklı Kirlenmiş Sahalara Dair Yönetmeliğin 4/(n) bendi gereğince kendi ekindeki Ek-1 listesinde yer verilen atık olduğunu açıkça ifade etmelidir. Bu şekilde hem bilirkişiler atığın, yönetmelikte belirlenen atıklardan olup olmadığını göstermiş olacak hem de raporun denetimi mümkün hale gelecektir.

İncelenen dosyalarda bilirkişilerin büyük çoğunluğu, gözleme dayalı olarak görüş ortaya koymakta, atıkla yönetmelik arasında doğrudan bağlantı kurmamaktadır. Yukarıda da açıklandığı üzere her türlü atık/artığın alıcı ortama atılması yasak ise de, hangi atık/artığın hangi alıcı ortamı kirlettiği ilgili yönetmelikler ve eklerindeki listelerle belirlenmiştir. Bilirkişilerin atık/artığın hangi yönetmeliğin hangi listesinde yer aldığını göstermesi gerekir.

Bilirkişilerin tarafsızlığının sağlanması açısından, davaya katılma hakkı olan ya da çevresel kirliliği denetleme yetkisi bulunan kurumlarda çalışıp çalışmadığına dikkat edilmesi gerekir^[31].

X – YÜZEYSEL KİRLİLİK

Toprak alıcı ortamının kirlenmesine ilişkin üç seviyeden bahsetmek mümkündür. İlki, toprak kirliliğine ilişkin kısımda açıklandığı üzere ilgili yönetmeliklerde toprağı kirleten ya da kirletme ihtimali bulunan atıklardır. Bu atıkların toprak alıcı ortama verilmesi halinde eylem suç olacaktır.

İkinci seviye kirlilik, aşağıda değinilen yüzeysel kirlenme olarak tanımlanamayacak derecede ağır olan, ancak ilgili yönetmeliklerde toprağı kirleten ya

[30] İlaç atıklarının toprak alıcı ortamına verildiği olayda, bilirkişiler, polimer kimya, farmakoloji, adli kimya, biyomedikal mühendisliği, çevre mühendisliği, toprak biyolojisi alanında uzman öğretim üyelerinden seçilmesi gerektiği ifade edilmişti. Bkz 4. CD, 08.12.2014, 23903/35886

[31] "...Davanın tarafı olmayan bir bilirkişiden rapor alınması gerekirken, 2872 sayılı Çevre Kanunu'nun 12. maddesi gereğince denetleme yetkisi bulunan Çevre ve Orman Bakanlığında çevre mühendisi olarak çalışan, tarafsız olamayacağı anlaşılan bilirkişi U... S....ın düzenlediği rapora dayanılarak hüküm kurulması, 4. CD, 10.12.2014, 328/35728 ; "...2872 sayılı Çevre Kanunu'nun 12. maddesi gereğince Çevre ve Orman Bakanlığının, İzmir Büyükşehir Belediyesine denetleme yetkisi devri yapıp yapmadığı araştırılıp, yetki devrinin varlığı durumunda aynı belediyede çevre koruma ve kontrol dairesi başkanlığında çalışan bilirkişi A....E...'nun tarafsız olamayacağı ve raporuna dayanılarak hüküm kurulamayacağı gözetilmeden, 4. CD, 24.11.2014, 4713/34050

da kirletme ihtimali bulunduğu açıklanmamış atıklardır. Bu atıkların yaptırımı 2872 sayılı Kanun'un 20/j bendinde gösterilmiştir^[32].

Üçüncü seviye ise, yüzeysel kirlilik olarak kavramsallaştırılan kirlenmedir. Yüzeysel kirlilik, daire kararlarında “alıcı ortam olan toprağı kirletmeyen, kirletme ihtimali olmayan, sadece görsel kirlilik oluşturan ve basit bir çaba ve az masraf ile giderilmesi, ortamdaki uzaklaştırılması mümkün olan kirlilik” olarak tanımlanmıştır. Bu tanımlama, 2872 sayılı Çevre Kanunu'nun 20/s bendinden yararlanılarak yapılmıştır. Yüzeysel kirletme eylemlerinde, duruma göre 2872 sayılı Çevre Kanunu'nun 20/s, 5326 sayılı Kabahatler Kanunu'nun 41 ya da diğer idari yaptırım kararı içeren hükümler uygulanmalıdır^[33].

[32] “..... Tic. Ltd. Şti.'nin ortağı ve müdürü olan sanık hakkında “F.. Gıda San. ve Tic. A.Ş'den aldığı çevreye zararlı ambalaj atıklarını Yuvacık Sapağı Hurdacılar Sitesi İzmit adresinde bulunan hurda alanına çevreye zarar verecek şekilde bıraktığı” iddiasıyla dava açılmıştır.... Dosyada atıkları gösteren fotoğraf olmadığı gibi miktarına ve içeriğine ilişkin bilgi ve belge de bulunmamaktadır. ... 3-Dosya, üniversitelerin ziraat fakültesi toprak bilimi ve bitki besleme, çevre mühendisliği, kimya mühendisliği bölümlerinde çalışan öğretim üyesi bilirkişilerden oluşacak heyete tevdi edilerek, atığın alıcı ortamı kirlettiği ya da kirletme ihtimali taşıyıp taşımadığı yönünden, yukarıda (II) numaralı kısımda açıklanan yönetmelikler ya da ekleriyle birebir ilişki kurulmak suretiyle Yargıtay denetimine imkân sağlayacak içerikte rapor alınmalıdır.

Rapor içeriğine göre atıkların toprak alıcı ortamını, dolayısıyla çevreyi kirletmediği, kirletme ihtimali taşımadığı sonucuna ulaşılmış halinde, 5326 sayılı Kabahatler Kanunu'nun 24. maddesi gereğince; a)Atığın, miktar ve içerik itibarıyla sadece görsel kirlilik oluşturan ve basit bir çaba ve az masraf ile giderilmesi, ortamdaki uzaklaştırılması mümkün olan yüzeysel kirlenme oluşturmaması halinde, 2872 sayılı Çevre Kanunu'nun 20/s bendi, b)Yüzeysel kirlenme boyutunu aşan kirlilik oluşturmaması durumunda ise 2872 sayılı Çevre Kanunu'nun 20/j Maddesi gereğince idari yaptırım kararı verilip verilmeyeceğinin tartışılması gerekir. 4. CD., 19.12.2014, 37448/36699

[33] “...Alıcı ortamı kirletmeyen, kirletme ihtimali olmayan, sadece görsel kirlilik oluşturan ve basit bir çaba ve az masraf ile giderilmesi, ortamdaki uzaklaştırılması mümkün olan yüzeysel kirlenme, 2872 sayılı Çevre Kanunu'nun 20/s bendinden “Umuma açık yerlerde her ne şekilde olursa olsun çevreyi kirletenlere 100 Türk Lirası idari para cezası verilir” şeklindeki düzenleme ile yaptırımı bağlanmıştır. Eşek ölüsünün atıldığı dere yatağında, eylem tarihinde fiilen su olup olmadığı, eşek ölüsünün suyun içine atılıp atılmadığı araştırılmadan, 5326 sayılı Kanun'un 24. maddesi gereğince 2872 sayılı Çevre Kanunu'nun 20/s maddesinin uygulanma ihtimali tartışılmadan eksik inceleme ile hüküm kurulması kanuna aykırıdır. 4. CD, 01.12.2014, 13324/34654 ; “...Dosyada bulunan tutanak ve fotoğraflara göre; Türbe etrafında gruplar halinde küçükbaş hayvanların bulunduğu, kesim sırasında oluşan kanların ve hayvanların ayak, kelle, işkembe ile deri gibi parçalarının bir araya toplandığı, etrafta hayvan dışkılarının bulunduğu anlaşılmaktadır. ... Hayvanların gezinmesi ve küçük gruplar halinde bir arada tutulması sırasında oluşan dışkıları ile kesim nedeniyle oluşan kan, işkembe, kelle, ayak ile deri parçalarının, suç tarihi itibarıyla tabii olduğu Atık Yönetimi Genel Esaslarına İlişkin Yönetmeliğin EK-1 listesi gereğince toprağı kirleten, kirletme ihtimali olan atıklar sınıfına girmediği, dolayısıyla toprak kirliliğinin ve çevrenin kasten kirletilmesi suçunun oluşmadığı kabul edilmelidir. Alıcı ortam olan toprağı kirletmeyen, kirletme ihtimali olmayan, sadece görsel kirlilik oluşturan ve basit bir çaba ve az masraf ile giderilmesi, ortamdaki uzaklaştırılması mümkün olan yüzeysel kirlenme, 2872 sayılı Çevre Kanunu'nun 20/s bendinden “Umuma açık yerlerde her ne

XI – DAVAYA KATILMA

2872 sayılı Çevre Kanunu'nun "Denetim, bilgi verme ve bildirim yükümlülüğü" kenar başlıklı 12. maddesine göre kanun hükümlerine uyulup uyulmadığını denetleme yetkisi Çevre ve Orman Bakanlığı ile yetkisini devrettiği diğer kurumlara aittir. Bu durumda aynı Kanununun 30. ve CMK'nın 237/1 maddelerine göre Çevre ve Orman Bakanlığı ile denetleme yetkisinin devredildiği kurumlar veya çevreyi koruma ve çevre ile ilgili düzenleme yapma yetki ve görevi bulunan mahalli idareler davaya katılabileceği gibi, çevre kirliliği eyleminden zarar görmeleri koşulu ile gerçek ya da diğer tüzel kişilerin davaya katılması da mümkündür. Özet bir anlatımla; İl Çevre ve Orman Müdürlüğü ile suçtan zarar görmesi koşuluyla gerçek ve tüzel kişiler davaya katılabilir^[34].

XII-SUÇUN FAİLİ (KİRLETMEME YÜKÜMLÜSÜ/ARITMA SORUMLUSU) VE DAVALARIN BİRLEŞTİRİLMESİ

Çevre kirliliğine ilişkin suçlar, büyük oranda şirketlere ait işletmeler tarafından işlenen suçlardır. Bireysel eylemlerde fail, kirletmeme yükümlülüğüne aykırı

şekilde olursa olsun çevreyi kirletenlere 100 Türk Lirası idarî para cezası verilir" şeklindeki düzenleme ile yaptırıma bağlanmıştır. Saniğa, soruşturma aşamasında hayvan dışıkları nedeniyle 2872 sayılı Kanun'un 20/s bendi gereğince idari yaptırım kararı verildiği sabittir. Hayvanların kesilmesi ile oluşan atıklar yönünden ise; 5326 sayılı Kabahatler Kanunu'nun 41/3. maddesinde "Hayvan kesimine tahsis edilen yerler dışında hayvan kesen veya kesilen hayvan atıklarını sokağa veya kamuya ait sair bir alana bırakan kişiye, elli Türk Lirası idarî para cezası verilir" şeklindeki düzenleme gereğince aynı Kanun'un 24. maddesi dikkate alınarak idari yaptırım kararı verilir verilmeyeceğinin tartışılması gerekir. Toprak kirliliği oluşturmayan, dolayısıyla suç olarak kabul edilemeyecek eylem için, suçun ne şekilde olduğu da gerekçelendirilmeden çevrenin kasten kirlenmesi suçundan mahkûmiyet kararı verilmesi kanuna aykırıdır. 4. CD, 01.12.2014, 12054/34653

- [34] 2872 sayılı Çevre Kanunu'nun "Denetim, bilgi verme ve bildirim yükümlülüğü" kenar başlıklı 12. maddesine göre kanun hükümlerine uyulup uyulmadığını denetleme yetkisi Çevre ve Orman Bakanlığı ile yetkisini devrettiği diğer kurumlara aittir. Bu durumda aynı Kanununun 30. ve CMK'nın 237/1 maddelerine göre Çevre ve Orman Bakanlığı ile denetleme yetkisinin devredildiği kurumlar veya çevreyi koruma ve çevre ile ilgili düzenleme yapma yetki ve görevi bulunan mahalli idareler davaya katılabileceği gibi, çevre kirliliği eyleminden zarar görmeleri koşulu ile gerçek ya da diğer tüzel kişilerin davaya katılması da mümkündür. Her ne kadar Kocaeli Baro Başkanlığı, şikâyet dilekçesi ile soruşturmanın başlamasını sağlamış, duruşmada vekili aracılığıyla şikâyetini tekrarlayarak katılma talep etmiş ise de, tüzel kişilik olarak bu suçtan zarar görmediğinden mahkemenin, katılma talebinin reddine karar vermesinde isabetsizlik görülmemiştir. Şikâyetçi M...A... yönünde ise, aşağıda ayrıntıları açıklanacağı üzere hava kirliliğine, dolayısıyla çevrenin kirlenmesine neden olduğu iddia edilen tesisin bulunduğu yerde yaşayan şikâyetçinin, çevre kirliliği eyleminden zarar gördüğü ve davaya katılma talebinin kabulüne karar verilmesi gerekirken "suçtan doğrudan zarar görmediği" gerekçesi ile katılma talebinin reddine karar verilmesi hukuka uygun görülmemiştir. 4. CD, 08.12.2014, 8757/35725

davranarak atık/artığı alıcı ortama veren kişidir. Ancak şirketlerde kirletmeme sorumluluğunun kime ait olduğunun tespiti bazen sorun teşkil etmektedir. Çevre kirliliğine neden olan işletme limited şirket ise atık/artığın alıcı ortama verildiğinde hukukten atanmış sorumlu kural olarak müdür fail kabul edilmektedir. Bunun yanında işletmenin işbölümüne göre arıtmadan sorumlu kişinin tayin edilmiş olması halinde fail, arıtmadan sorumlu kişi olacaktır. Büyük yatırım gerektiren arıtma tesislerinin kurulmamış olması nedeniyle yaşanan çevre kirliliği eylemlerinde, yatırım yapma yetkisi şirket yönetim kurulu başkan ve üyelerinde olduğundan bu durumda fail, yönetim kurulu başkanı ve üyeleri olacaktır^[35].

Hukuki sorumluluğu bulunmayan şirket çalışanları^[36], ortakları, işçileri kural olarak fail kabul edilmemekle birlikte^[37] şirket çalışanlarının işbölümü ve çalışma durumuna göre^[38] esnek bir uygulama yapıldığı da söylenebilir.

Kişinin hukukten arıtma yükümlülüğü olup olmadığı öncelikle ticaret sicil gazetesindeki atama bilgileriyle tespit edilebilir. Ayrıca olayın özellikleri, atığın niteliği, fiili durum, arıtma yatırımı yapma kararı alma yetkisi de gözetilmesi gereken diğer hususlardır.

Mahkemeler bazı durumlarda failin, arıtma yükümlüsü olmadığı gerekçesi ile beraat kararı vermekte ve fail hakkında suç duyurusunda bulunmaktadır. Dairenin uygulaması ise, davaların birleştirilerek kanıtların birlikte değerlendirilmesi yönündedir^[39].

[35] "...Sanığın şirketteki görev pozisyonu ve arıtma tesisinin yapım maliyetinin yüksek oluşu nedeniyle tesis yapımına ilişkin karar alma yetkisinin sanığa ait olmadığı, bu konudaki sorumluluğun şirket yönetim kurulunda olduğu yolundaki saptamaya gelince; 19.02.2010 tarihinde yapılan keşifte henüz arıtma tesisi yapılmadığı ve atık suların doğrudan Kabaca Deresi'ne deşarj edildiği göz önüne alınarak, belirtilen tarihler arasında görev yapan şirket yönetim kurulu üyeleri hakkında suç duyurusunda bulunulması, açılması halinde davaların birleştirilmesi ve kanıtların birlikte değerlendirilmesi suretiyle sanığın hukuki durumunun belirlenmesi gerekir. Eksik inceleme ve yetersiz gerekçeye dayalı kurulan hüküm hukuka aykırıdır. ... 4. CD., 01.12.2014, 8009/34667

[36] 4. CD., 01.12.2014, 36087/34649

[37] "...Dairemizce temin edilen Ticaret Sicil Gazetesinin 09.06.2006 tarihli nüshasına göre sanığın şirketin ortağı ya da müdürü olmadığı anlaşılmıştır.... öncelikle suç tarihinde işletmenin sorumlu müdürünün kim olduğu tespit edilip, gerekirse şirket ortakları ve organize sanayi bölgesi yöneticisi dinlenerek, arıtma işleminden kimin sorumlu olduğu, iddia edilen çevre kirliliğine kimin sebebiyet verdiği araştırılıp hakkında suç duyurusunda bulunulması, kanıtların birlikte değerlendirilmesi açısından da açılması halinde davaların birleştirilmesi gerekir 4. CD, 01.12.2014, 35223/34646

[38] "...Sanık, anılan işletmede hukuken 14.06.2007 tarihinde işe başlamış ise de, daha öncesinde aynı işletmede fiilen çalışıp çalışmadığı, arıtma tesisinden sorumlu başka kişinin olup olmadığı da araştırılmalıdır. ... 4. CD, 01.12.2014, 11419/34656

[39] "...Yargılama aşamasında sanığın şirkette ziraat mühendisi olarak çalıştığı, Ticaret Sicil Gazetesinde yayınlanan karar ve bilgilere göre sorumlu müdürün Tayfur Özkan olduğu tespit edilerek sanık hakkında beraat kararı verilip, T... Ö... hakkında suç duyurusunda bulunulmuştur. Bu durumda T... Ö.. hakkında açılması halinde kanıtların birlikte değerlendirilmesi için davaların birleştirilmesi gerekir. 4. CD., 24.11.2014, 38150/34042

Aritma sistemi kuranların sorumluluğu, sistemi sağlam ve çalışır şekilde teslim etmekle sona erer. Aritma sisteminin kurulmasından sonraki kirletme sorumluluğu, sistemi kullanan işletmeye ve sahiplerine/hukuken sorumlu olanlara aittir^[40].

Hukuka uygunluk nedenleri, çevre kirliliği suçları için de geçerlidir^[41].

XIII-FİKRİ İÇTİMA

Atık/artık bırakılan alıcı ortamın özelliği ya da atığın verdiği zarara göre çevrenin kirletilmesi suçu ile diğer bazı suçlar arasında fikri içtima olup olmadığı somut olayın özelliklerine göre değerlendirilmelidir.

Örneğin atık, TCK'nın 181/4 maddesi kapsamında olmayan bir atık ise ve bırakıldığı alıcı ortam, 6831 sayılı Orman Kanunu'na tabi kadastrosu kesinleşmiş orman sınırları içinde ise, miktar itibarıyla de işgal ve faydalanma suçunu oluşturuyorsa, TCK'nın 44. maddesi gereğince 6831 sayılı Kanun'un 93/2 maddesindeki ceza daha ağır olduğundan bu suçtan hüküm kurulması gerekir^[42].

Tehlike suçu olan çevrenin kirletilmesi eylemi ile somut bir zarar doğmuşsa, örneğin atıkla temasa geçen kişi ölmüş, yaralanmış ya da mala zarar verme suçu oluşmuşsa, yine TCK 44 maddesi gereğince içtima kuralına göre en ağır cezayı gerektiren suçtan hüküm kurulması gerekir.

Yukarı da değinildiği üzere alıcı ortama her türlü atık/artık atmak yasak ise de, her atık/artığın her alıcı ortamı kirlettiği, kirletme ihtimali olduğu daire

[40] 4. CD 08.12.2014, 18987/35405

[41] "...Mahkeme, sanıkların belediyeye ait kamyonla meydana gelen arıza nedeniyle atıkları belediyeye ait araziye döktükleri şeklindeki beyanlarının aksine, kasıtlı olarak döktüklerine dair delil bulunmadığı gerekçesiyle beraat kararı vermiştir. Sanıkların, endüstriyel nitelikli katı atıkları, katı atık depolama sahasına götürmeyerek toprak alıcı ortamına vermeleri, suç kastının oluşumu açısından yeterlidir. Atık taşıyan kamyonun bozulmuş olması, atıkların alıcı ortama verilmesini gerektirecek bir neden değildir..." 4. CD, 19.12.2014, 35385/36705

[42] "...Sanıkların, ev inşaatlarından çıkan hafriyatı kadastrosu kesinleşmiş orman sınırları içindeki Alaplı İlçesi C... Köyü, 8 numaralı orman bölgesinde kalan dere mevkiine döktükleri anlaşılmıştır. Orman mühendisi tarafından düzenlenen bilirkişi raporunda hafriyat dökülen alanın kesinleşmiş orman kadastrosu sınırları içinde olduğu bildirilmiştir. ... atığın; a) Alıcı ortam olan toprağı kirlettiği ya da kirletme ihtimalinin bulunduğu sonucuna varılırsa, işlenen bir fiil ile birden fazla farklı suçun oluşumuna sebebiyet verildiğinden TCK'nın 44. maddesi gereğince TCK'nın 181/1 ve 6831 sayılı Orman Kanunu'nun 17, 93/1-2 maddelerine göre en ağır cezayı gerektiren suçtan, b) Alıcı ortam olan toprağı kirletmediği ya da kirletme ihtimalinin bulunmadığı sonucuna varılırsa, 6831 sayılı Orman Kanunu'nun 17, 93/1-2 maddelerinde tanımlanan suçtan, hüküm kurulması gerekir. 4. CD, 01.12.2014, 7009/34659 ; benzer içerikli karar için Bkz 4. CD, 01.12.2014, 33372/34637

tarafından kabul edilmemektedir. Atığın niteliği ve içeriğine göre, bırakıldığı alıcı ortama ilişkin ilgili yönetmelik ya da eklerinde kirletici özellik taşımadığı kabul ediliyorsa, olayın özelliklerine göre sanığın hukuki durumunun belirlenmesi gerekir. Örneğin, toprak alıcı ortamına bırakılan atık, toprağı kirleten ya da kirletme ihtimali taşıyan atık değilse, 2872 sayılı Kanunun 20/j-s^[43], Kabahatler

[43] “...sanık hakkında “hafriyat atıklarını çevreye zarar verecek şekilde” toprak alıcı ortamına dökerek çevrenin kasten kirletilmesi suçunu işlediği iddiasıyla dava açılmıştır. ... Dosyada bilirkişi raporu bulunmamaktadır. ... Yargıtay denetimine imkân sağlayacak içerikte rapor alınıp, sonucuna göre sanığın hukuki durumunun belirlenmesi gerekir. ... Rapor içeriğine göre atıkların, toprak alıcı ortamını kirleten ya da kirletme ihtimali bulunan atıklardan olmaması, dolayısıyla çevrenin kasten kirletme suçunun oluşmaması durumunda, 5326 sayılı Kabahatler Kanunu’nun 24, 2872 sayılı Çevre Kanunu’nun 20/j bendi gereğince idari yaptırım kararı verilip verilmeyeceği de tartışılmalıdır. 4. CD, 19.12.2014, 1112/36707 ; ... Rapor içeriğine göre atıkların toprak alıcı ortamını, dolayısıyla çevreyi kirletmediği, kirletme ihtimali taşımadığı sonucuna ulaşılması halinde, 5326 sayılı Kabahatler Kanunu’nun 24. maddesi gereğince; a)Atığın, miktar ve içerik itibarıyla sadece görsel kirlilik oluşturan ve basit bir çaba ve az masraf ile giderilmesi, ortamdaki uzaklaştırılması mümkün olan yüzeysel kirlenme oluşturmaması halinde, 2872 sayılı Çevre Kanunu’nun 20/s bendi, b)Yüzeysel kirlenme boyutunu aşan kirlilik oluşturmaması durumunda ise 2872 sayılı Çevre Kanunu’nun 20/j maddesi gereğince idari yaptırım kararı verilip verilmeyeceğinin tartışılması gerekir. 4. CD, 19.12.2014, 37448/36699

Kanunu'nun 41. maddesi^[44], mala zarar verme^[45], 5199 sayılı Hayvanları Koruma Kanunu^[46] ya da diğer bir suç^[47] kapsamına girebilir.

- [44] "...Hayvanların kesilmesi ile oluşan atıklar yönünden ise; 5326 sayılı Kabahatler Kanunu'nun 41/3. maddesinde "Hayvan kesimine tahsis edilen yerler dışında hayvan kesen veya kesilen hayvan atıklarını sokağa veya kamuya ait sair bir alana bırakan kişiye, elli Türk Lirası idarî para cezası verilir" şeklindeki düzenleme gereğince aynı Kanun'un 24. maddesi dikkate alınarak idari yaptırım kararı verilip verilmeyeceğinin tartışılması gerekir.... 4. CD, 01.12.2014, 12054/34653 ; "...Sanığın, köy yolu kenarına yaklaşık bir traktör römorku kadar, içinde inşaat atıkları da bulunan taş ve toprak döktüğü anlaşılmıştır. ... Bilirkişilerden ... Yargıtay denetimine imkân sağlayacak içerikte rapor alınması gerekir. Atığın, anılan mevzuat ve düzenleyici işlemlere göre toprağı kirletmediği ya da kirletme ihtimalinin bulunmadığı sonucuna varılırsa, eylemin, 5326 sayılı Kabahatler Kanunu'nun 24. maddesi de dikkate alınarak, inşaat atık ve artıklarını bunların toplanmasına veya depolanmasına özgü yerler dışına atmaya yaptırıma bağlayan 41/4 maddesi kapsamında değerlendirilmesi gerekir. 4. CD, 01.12.2014, 27427/34660
- [45] "...Şikayetçi ise sanığın fabrikasının arka tarafında 5200 m2 meyve bahçesi olduğunu, uyarılarına rağmen sanığın sürekli bahçesine atıksu bıraktığını, ağaçlarının zarar gördüğünü, şikayetçi olduğunu ifade etmiştir. ... Çevrenin kasten kirletilmesi suçunun oluşmaması halinde meyve ağaçlarının zarar görmesi nedeniyle TCK'nın 151/1. maddesinin oluşup oluşmadığının ... Değerlendirilmesi gerekir. 4. CD, 19.12.2014, 219/36704
- [46] "...Sanığın, mezbaha harici tek tırnaklı hayvan kesimi yaparak kesim atıkları olan sakatatları da kanal boyuna atma biçimindeki yargılamaya konu eylemlerinin, 5199 sayılı Hayvanları Koruma Kanunu'nun 14/f maddesi ile 5326 sayılı Kabahatler Kanunu'nun 41/3 maddesine göre idari yaptırımı gerektiren eylemler oldukları gözetilmeden, TCK'nın 181/1 maddesi gereğince mahkûmiyet kararı verilmesinin usul ve kanuna aykırı olduğu anlaşılmıştır.... 4. CD, 24.11.2014, 25740/34075 ; " ... fekal atık, alıcı ortam olan toprağı kirleten ya da kirletme ihtimali bulunan atık olmadığından alıcı ortam olan toprağın, dolayısıyla çevrenin kirletilmesi suçu oluşmayacaktır. Ancak sanığın, sahibi olduğu hayvanlardan kaynaklanan fekal atığı muhafaza ederken, zamanında ve yeterli seviyede tedbir alma yükümlülüğüne aykırı davranarak üçüncü kişileri rahatsız ettiği veya üçüncü kişilere zarar verdiği takdirde 5326 sayılı Kabahatler Kanunu'nun 24 ve 5199 sayılı Kanun'un 5/2, 28/b maddeleri gereğince idari para cezası verilip verilmeyeceğinin de tartışılması gerekir. 4. CD, 08.12.2014, 40728/35425 ; Ayrıca Bkz 4. CD, 22.12.2014, 26459/36814 ; 4. CD, 08.12.2014, 30338/35703 ; 4. CD, 08.12.2014, 41254/35441
- [47] "...İtfaiye eri olarak çalışan sanıklar hakkında "vidanjörle aldıkları fosseptik atığını, Kabatepe mevkiindeki ormanlık alana döktükleri" çevrenin kasten kirletilmesi suçunu işledikleri iddiasıyla dava açılmıştır... Atıksuyun ... içeriğinde, yukarıda (II) nolu kısımda bahsedilen yönetmelikler ve eklerindeki atıkların yer almamış olması karşısında; toprak kirliliğinin, dolayısıyla çevrenin kasten kirletilmesi eyleminin oluşmadığı kabul edilmelidir. Ancak, kesinleşmiş orman sınırları içinde kalan, milli park niteliğindeki ormanlık alana, etrafa ağır kokular yayan atıkların atılması, çevre kirliliğine neden olmasa bile, "çevre sorunları yaratacak iş ve işlemler" kapsamında değerlendirilmelidir. Bu durumda da 2873 sayılı Kanun'un 14/c, 20 ve 21. maddeleri gereğince mahkûmiyet kararı verilmesi gerekir. 4. CD, 19.12.2014, 2713/35436 ; "...hafriyat ve toprağın bir kısmını ... geçiş menfezinin üst kısmına çevre kirliliğine neden olmayacak şekilde döktüğü, daha sonra yağın yağmurlar neticesi dere yatağının taşmasına üzerine menfezin kapanması nedeniyle sel baskınına ve taşkına sebebiyet vermesi şeklindeki eyleminin TCK'nın 170/1 (b) maddesinde düzenlenen sel veya taşkına neden olmak suretiyle genel güvenliğin tehlikeye sokulması suçunu oluşturup oluşturmadığı tartışılmaksızın ... 4. CD, 22.12.2014, 11804/36813

XIV – ÖRNEK KARARLAR

1) Toprak Kirliliği

Yerel Mahkemece verilen hüküm temyiz edilmekle, başvurunun süresi ve kararın niteliği ile suç tarihine göre dosya görüldü:

Temyiz isteğinin reddi nedenleri bulunmadığından işin esasına geçildi.

Vicdani kanının olduğu duruşma sürecini yansıtan tutanaklar, belgeler ve gerekçe içeriğine göre yapılan incelemede;

I- Genel İlkeler:

Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının 56/1. maddesine göre herkes, sağlıklı ve dengeli bir çevrede yaşama hakkına sahiptir. Aynı maddenin ikinci fıkrasında getirilen düzenleme ile de çevreyi geliştirmek, çevre sağlığını korumak ve çevre kirlenmesini önlemek gerek Devlete gerekse vatandaşlara ödev olarak yüklenmiştir. Anayasada yer alan bu ilkeler 2872 sayılı Çevre Kanunu'nun 3/a maddesinde de benzer biçimde düzenlenmiştir. Buna göre; gerçek ya da tüzel kişi olarak herkes, çevrenin korunması ve kirliliğin önlenmesi ile görevli olup, alınacak tedbirlere ve belirlenen esaslara uymakla yükümlüdür. Bu bağlamda, “kamu sağlığını ve çevreyi koruma” prensibi Türk Ceza Kanunu'nun birinci maddesinde Kanun'un amaçlarından birisi olarak öngörülmüş, ayrıca “sağlıklı bir çevrede yaşama hakkı” başta bu Kanunun 181 ilâ 184. maddeleri olmak üzere, 2872 sayılı Çevre Kanunu'nda ve diğer bir kısım mevzuatta koruma altına alınmış, çevreyi kirletme eylemi farklı suç ve kabahat türleri ile yaptırıma bağlanmıştır.

Türk Ceza Kanununun 181. maddesinin birinci fıkrasında suç olarak düzenlenen atık veya artıklarla çevrenin kasten kirletilmesi fiili, kanunlarda belirtilen teknik usullere aykırı olarak, çevreye zarar verecek şekilde atık veya artıkların alıcı ortamlar olan toprak, su ve havaya kasten verilmesidir. Buna göre suç, atık veya artıkların teknik usullere aykırı olarak bir defa alıcı ortama verilmesiyle oluşacaktır.

Fıkarda sözü edilen “ilgili kanunlarla belirlenen teknik usullere aykırılık” hali; 2872 sayılı Çevre Kanunu, 2690 sayılı Türkiye Atom Enerjisi Kurumu Kanunu, 5977 sayılı Biyogüvenlik Kanunu, 3213 sayılı Maden Kanunu gibi kanunların, kapsadıkları alanlarla ilgili olarak “çevreyi kirletmeme” ilkesi gereğince çerçeve olarak benimsedikleri düzenlemelere dayanılarak oluşturulan yönetmeliklerde açıklanan ve somut olayın özelliklerine göre değerlendirilecek olan, arıtma, depolama, imha etme, taşıma, koruma, alıcı ortama verme, uzaklaştırma gibi hususlar bakımından öngörülen yükümlülüklerle aykırı davranmayı ifade etmektedir.

“Çevreyi kirletmeme” prensibi ise genel olarak 2872 sayılı Çevre Kanunu’nun “Kirletme Yasağı” kenar başlıklı 8. maddesinde düzenlenmiştir. Buna göre;

“Her türlü atık ve artığı çevreye zarar verecek şekilde, ilgili yönetmeliklerde belirlenen standartlara ve yöntemlere aykırı olarak doğrudan ve dolaylı biçimde alıcı ortama vermek, depolamak, taşımak, uzaklaştırmak ve benzeri faaliyetlerde bulunmak yasaktır.

Kirlenme ihtimalinin bulunduğu durumlarda ilgililer kirlenmeyi önlemekle, kirlenmenin meydana geldiği hallerde ise kirleten, kirlenmeyi durdurmak, kirlenmenin etkilerini gidermek veya azaltmak için gerekli tedbirleri almakla yükümlüdür.”

Yine aynı Kanunun “Tanımlar” kenar başlıklı 2. maddesine göre atık, herhangi bir faaliyet sonucunda oluşan, çevreye atılan veya bırakılan her türlü madde, alıcı ortam ise hava, su, toprak ortamları ve bu ortamlarla ilişkili ekosistemlerdir. Mevzuatımızda tanımı bulunmayan “artık” ise; öğretimdeki düşüncelerden de yararlanılarak, bir maddenin tüketimi, kullanımı ya da harcanmasından sonra artan, geriye kalan kısım olarak tanımlanabilir.

Türk Ceza Kanununun “çevreyi kasten kirletme” suçunu düzenleyen 181/1, “taksirle kirletme” suçunu düzenleyen 182/1 ve 2872 sayılı Çevre Kanunu’nun 8. maddelerinde suçun unsuru olarak kabul edilen “çevreye zarar verecek şekilde” kavramı ise, “gerçekleşen somut bir zararı” değil, “zarar vermeye elverişliliği, zarar ihtimalini” anlatmaktadır. Madde gerekçesinde de açıklandığı üzere atık veya artığın; kasten su, hava ve toprak şeklinde gruplandırılan alıcı ortama ya da bu ortamlarla ilişkili ekosistemlerden birine verilmesi ile suç oluşacaktır. Çevrenin kasten kirletilmesi, kanunda tehlike suçu olarak düzenlenmiştir. Zararın gerçekleşmesi, bu suçta unsur olmadığı gibi cezalandırma şartı da değildir.

Öte yandan atık veya artıkların toprakta, suda veya havada kalıcı özellik göstermesi hali TCK’nın 181. maddesinin 3. fıkrasında, bunların insan veya hayvanlar açısından tedavisi zor hastalıkların ortaya çıkmasına, üreme yeteneğinin körelmesine, hayvanların veya bitkilerin doğal özelliklerini değiştirmeye neden olabilecek etkilerinin olması ise aynı maddenin 4. fıkrasında cezanın artırılmasını gerektiren nitelikli haller olarak düzenlenmiştir.

II – Yargılamaya Konu Olayda Uygulanacak Mevzuat ve Düzenleyici İşlemler:

1) Su kirliliği

2872 sayılı Kanun’un 20. maddesinin (ı) ve (n) bentlerinde, denizler, içme ve kullanma suları (yapay ya da tabii göller, barajlar, akarsular, yer altı suları vs) ile içme ve kullanma suyu sağlama amacı dışındaki sular şeklinde üç grup su

kaynağı belirlenmiş, tanker, gemi ve diğer deniz araçlarının kirletme faaliyetleri ayrıca düzenlenerek, sular her türlü kirlenmeye karşı koruma altına alınmıştır.

Öte yandan Su Kirliliği Kontrolü Yönetmeliği 2872 sayılı Çevre Kanunu'nun 8, 9, 11, 12, 15 ve 20. maddelerine dayanılarak “Ülkenin yeraltı ve yerüstü su kaynakları potansiyelinin korunması ve en iyi bir biçimde kullanımının sağlanması için, su kirlenmesinin önlenmesini sürdürülebilir kalkınma hedefleriyle uyumlu bir şekilde gerçekleştirmek üzere gerekli olan hukuki ve teknik esasları belirleme” amacıyla kabul edilmiştir.

Bu Yönetmeliğin 16 ilâ 21. maddelerinde içme ve kullanma suyu temin edilen yüzeysel sularla ilgili kirletme yasaklarına, 23. maddesinde denizlerle ilgili kirletme yasaklarına yer verilmiş, 25 ilâ 36. maddelerinde ise atıksuların boşaltım ilkeleri açıklanmıştır.

Yine Yönetmeliğin 6. maddesinde alıcı su ortamını kirleten en önemli kaynaklar ve etkenler dokuz bent halinde örnekleme yoluyla sayılmış, sınırlayıcı bir belirleme yapılmamıştır. Buna göre, fekal atıklar, organik atıklar, kimyasal atıklar, aşırı üretim artışına neden olan besin maddelerinin alıcı ortamın dengesini bozacak şekilde aşırı boşaltımı, atık ısı, radyoaktif atıklar, deniz dibinden taranan malzeme, çamur, çöp ve hafriyat artıklarının ve benzeri atıkların boşaltımı, gemilerden kaynaklanan petrol türevli katı ve sıvı atıklar (sintine suyu, kirlı balast, slaç, slop, yağ ve benzeri atıklar), Tehlikeli Maddelerin Su ve Çevresinde Neden Olduğu Kirliliğin Kontrolü Yönetmeliğinin eklerinde belirtilen maddeler, örnekleme yoluyla sayılmış kirletici unsurlardır.

Yönetmeliğin “Tanımlar” kenar başlıklı 3. maddesinde alıcı ortam; “Atıksuların deşarj edildiği veya dolaylı olarak karıştığı göl, akarsu, kıyı ve deniz suları ile yeraltı suları gibi yakın veya uzak çevre” şeklinde tüm su kaynaklarını kapsayacak şekilde tanımlanmıştır. Aynı maddede atık; “Her türlü üretim ve tüketim faaliyetleri sonunda, fiziksel, kimyasal ve bakteriyolojik özellikleriyle karıştıkları alıcı ortamların doğal bileşim ve özelliklerinin değişmesine yol açarak dolaylı veya doğrudan zararlara yol açabilen ve ortamın kullanım potansiyelini etkileyen katı, sıvı veya gaz halindeki maddelerle atık enerji”, atıksu ise “Evsel, endüstriyel, tarımsal ve diğer kullanımlar sonucunda kirlenmiş veya özellikleri kısmen veya tamamen değişmiş sular ile maden ocakları ve cevher hazırlama tesislerinden kaynaklanan sular ve yapılaşmış kaplamalı ve kaplamasız şehir bölgelerinden cadde, otopark ve benzeri alanlardan yağışların yüzey veya yüzeyaltı akışa dönüşmesi sonucunda gelen sular” şeklinde tarif edilmiştir.

Suların korunması ile ilgili esasları düzenleyen Yönetmeliğin 4/j maddesinde belirtilen genel ilke, atıksuların arıtılmadan doğrudan alıcı ortama verilmemesidir. Keza Yönetmeliğin 16/a-b bentlerinde arıtılsa dahi atıksular ile her türlü atık ve artığın içme ve kullanma sularına deşarjına izin verilemeyeceği açıkça belirtilmiştir. 21. maddesinde de, içme ve kullanma suyu temini dışındaki

amaçlarla yapılmış göllere, göletlere ve set çekmek suretiyle biriktirilmiş sulara arıtılmamış evsel ve endüstriyel nitelikli atıksuların verilemeyeceği hükme bağlanmıştır. Yine “Alıcı Ortama Doğrudan Boşaltım Esasları” kenar başlıklı 26. maddenin (d) bendinde ise “her türlü katı atık ve artıklar, arıtma çamurları ve fosseptik çamurlarının alıcı su ortamlarına boşaltılması” yasaklanmıştır.

Burada önemle vurgulanması gereken husus şudur; Yönetmeliğin 21/1. maddesinde sözü edilen içme ve kullanma amacı dışındaki sulara deşarj izni, arıtılmış olma koşuluna bağlanmıştır. Atıksuyun arıtılmış su olduğunu kabul etmek için de, bunların Yönetmeliğin 31. maddesi ile ekinde 16 grup halinde belirlenerek tablolar halinde gösterilen sektör kapsamındaki tesis tipi için kabul edilen limit deşarj değerlerine uygun olması gerekir. Aksi durumda atıksuyun tam olarak arıtıldığından, içme ve kullanma amacı dışındaki sulara deşarj edilme koşulunu sağladığından bahsedilemez.

Özetle; içme ve kullanma sularına arıtılmış olsa dahi her türlü atık ve artığın deşarjı yasaklanmış, içme ve kullanma dışındaki sulara deşarj, arıtılmış olma koşuluna bağlanmış, atıksuyun arıtılmış olma ölçütü de, atıksuyun oluşum kaynağı dikkate alınarak Yönetmeliğin ekindeki sektörlerle göre limit değerlerle ifade edilmiştir.

2) TOPRAK KİRLİLİĞİ

2872 sayılı Kanunun ek 1/a maddesi “Toprağın korunmasına ve kirliliğinin önlenmesine, giderilmesine ilişkin usûl ve esaslar ilgili kuruluşların görüşleri alınarak Bakanlıkça çıkarılacak yönetmelikle belirlenir” hükmünü içermektedir. Aynı Kanun’un 20. maddesinin (j) bendine göre Kanunda ve yönetmelikte öngörülen yasaklara veya standartlara aykırı olarak veya gerekli önlemleri almadan atıkları toprağa vermek yaptırım gerektiren bir eylem olarak tanımlanmıştır.

Alıcı ortam olan toprağın kirlenmesinin önlenmesi, kirliliğin giderilmesi, arıtma çamurlarının ve kompostun toprakta kullanımında gerekli tedbirlerin alınması esaslarını sürdürülebilir kalkınma hedefleriyle uyumlu bir şekilde ortaya koymak amacıyla önce 2872 sayılı Çevre Kanunu’nun 8. maddesine istinaden 31.05.2005 tarihli Toprak Kirliliğinin Kontrolü Yönetmeliği hazırlanarak yürürlüğe konulmuştur. 08.06.2010 tarihinde ise aynı amaçlar için bu kez 2872 sayılı Çevre Kanunu’nun ek 1/a maddesine dayanılarak Toprak Kirliliğinin Kontrolü ve Noktasal Kaynaklı Kirlenmiş Sahalara Dair Yönetmelik kabul edilerek uygulamaya konulmuş ve 2005 tarihli Yönetmelik yürürlükten kaldırılmıştır.

2005 tarihli Yönetmeliğin 7/a, 2010 tarihli Yönetmeliğin ise 6/b maddesiyle, genel ilke olarak her türlü atık ve artığın, Çevre Kanunu ve ilgili mevzuatta belirlenen standart ve yöntemlere aykırı olarak ve toprağa zarar verecek şekilde,

doğrudan veya dolaylı biçimde toprağa verilmesi, depolanması gibi faaliyetlerde bulunmak yasaklanmıştır.

Her iki Yönetmelik de, “Tanımlar” kenar başlıklı 4. maddelerinde atık tanımı yapmak suretiyle, toprağı kirleten ya da kirletme ihtimali bulunan atıkların neler olduğunu belirlemiştir. Ancak hemen belirtmek gerekir ki, bu iki Yönetmeliğin, atıkların çeşitlendirilmesi ve sınıflandırılmasına ilişkin düzenlemelerinde farklılıklar bulunmaktadır. Bu bağlamda;

A) 2005 tarihli Yönetmelik, Su Kirliliği Kontrolü Yönetmeliğinin 3., Katı Atıkların Kontrolü Yönetmeliğinin 3., Tıbbi Atıkların Kontrolü Yönetmeliğinin 4., Tehlikeli Atıkların Kontrolü Yönetmeliğinin 4. maddelerinde atık olarak tanımlanmış unsurları toprak kirliliğine neden olacak atıklar olarak kabul etmiştir.

B) 2010 tarihli Yönetmelik ise “Tanımlar” kenar başlıklı 4. maddenin;

a) 4/(b) bendindeki düzenleme ile 05.07.2008 tarihli Atık Yönetimi Genel Esaslarına İlişkin Yönetmeliğin EK-1’inde yer alan sınıflardaki maddeleri,

b) 4/(n) bendindeki düzenleme ile kendi ekindeki Ek-1 listesinde yer verilen maddeleri,

c) 4/(z/ğğ) bendindeki düzenleme ile Atık Yönetimi Genel Esaslarına İlişkin Yönetmeliğin Ek IV listesinde (A) ve (M) ile işaretlenmiş atıklarla, Ek-III/B’de yer alan eşik konsantrasyonu üzerinde değere sahip olan atıkları,

d) 4/(z/hh) bendindeki düzenleme ile Tehlikeli Maddelerin ve Müstahzarların Sınıflandırılması, Ambalajlanması ve Etiketlenmesi Hakkında Yönetmeliğin 4. maddesinin birinci fıkrasının (II) bendinde tanımlanan tehlikeli maddeler ve müstahzarlar ile Su Kirliliği Kontrolü Yönetmeliğinin 3. maddesinde yer alan tehlikeli maddeler tanımına giren tüm maddeleri,

Toprağı kirleten ya da kirletme ihtimali olan atık olarak kabul etmiş, (u) bendindeki düzenleme ile de kendi eklerinden olan Ek-2 Tablo 2’de yer alan faaliyetleri potansiyel kirletici faaliyetler olarak belirlemiştir.

2005 tarihli Yönetmeliğin 4. maddesinde stabilize arıtma çamurunun; “Fermente edilebilirliğini ve kullanımından kaynaklanan sağlık tehlikelerini önemli ölçüde azaltmak üzere, biyolojik, kimyasal ya da ısıl işlem, uzun süreli depolama ya da diğer uygun işlemlerden geçirilmiş arıtma çamurları” olduğu ifade edilmiş, 10 ilâ 13. maddelerinde bunların toprakta kullanım koşulları belirlenmiştir. Yine 4. maddedeki tanımlamaya göre “ham çamur”; “evsel ya da kentsel atıksuları işleyen arıtma tesislerinden ve evsel ve kentsel atıksulara benzeyen bileşimdeki atıksuları arıtan diğer arıtma tesislerinden gelen arıtma çamurları, fosseptik tanklarından ve evsel ya da kentsel atıksuları arıtmak için kullanılan diğer tesislerden gelen arıtma çamurları ve bunların dışındaki diğer arıtma tesislerinden gelen arıtma çamurları” olup, bunların toprakta kullanımı da 12. maddedeki düzenleme ile yasaklanmıştır.

Doğrudan toprağın korunmasına ve kirliliğinin önlenmesine hizmet eden bu yönetmeliklerin yanısıra, “atıkların oluşumundan bertarafına kadar çevre ve insan sağlığına zarar vermeden yönetimlerinin sağlanmasına yönelik esasları” belirleyen 2008 tarihli Atık Yönetimi Genel Esaslarına İlişkin Yönetmelik ile “Her türlü atık ve artığın çevreye zarar verecek şekilde doğrudan ve dolaylı biçimde alıcı ortama verilmesi, depolanması, taşınması vb faaliyetleri düzenleyen” 1991 tarihli Katı Atıkların Kontrolü Yönetmeliğinin de toprak kirliliğine ilişkin yasaklamalarına değinmek gerekir.

05.07.2008 tarihinden itibaren yürürlükte olan Atık Yönetimi Genel Esaslarına İlişkin Yönetmeliğin 4/a ve 6. maddelerine göre, Yönetmeliğin EK-I listesinde yer alan sınıflandırılmış atıkların, toprağa, denizlere, göllere, akarsulara ve benzeri alıcı ortamlara dökülmesi, dolgu yapılması yasaktır. Anılan Yönetmeliğin EK-I listesinde yer alan sınıflandırılmış atıklar, 08.06.2010 tarihinde yürürlüğe giren Toprak Kirliliğinin Kontrolü ve Noktasal Kaynaklı Kirlenmiş Sahalara Dair Yönetmeliğin 4/b maddesinde de toprağı kirleten/kirletme ihtimali bulunan atık olarak benimsenmiştir. Dolayısıyla 05.07.2008 tarihinden itibaren Atık Yönetimi Genel Esaslarına İlişkin Yönetmeliğin EK-I listesinde yer verilen atıklar, toprağı kirleten/kirletme ihtimali bulunan atıklar olarak kabul edilmelidir.

Öte yandan, 1991 tarihli Katı Atıkların Kontrolü Yönetmeliğinin 18. maddesi, “evsel ve evsel nitelikli endüstriyel atıksuların, fiziksel, kimyasal ve biyolojik işlemleri sonucunda ortaya çıkan, suyu alınmış, kurutulmuş çamuru” ifade eden ve katı atık sınıfında kabul edilen “arıtma çamurunun”, denizlere, göllere ve benzeri alıcı ortamlara, caddelere, ormanlara ve çevrenin olumsuz yönde etkilenmesine sebep olacak yerlere dökülmesini yasaklamıştır.

Görüleceği üzere; toprak kirliliğine ilişkin 2005 ve 2010 tarihli yönetmeliklerin her ikisi de, Çevre Kanunu ve ilgili mevzuatta belirlenen standartlara ve yöntemlere aykırı olarak toprağı kirleten ya da kirletme ihtimali bulunan her türlü atık ve artığın doğrudan toprağa verilmesini yasaklamakla birlikte, toprağı kirleten ya da kirletme ihtimali bulunan atıkların çeşitlendirilmesi ve sınıflandırılması hususunda farklı düzenlemelere yer vermiştir.

Bu durumda, alıcı ortamlardan toprağa verilmesi suç oluşturacak olan atığın, 1991 tarihli Katı Atıkların Kontrolü Yönetmeliği kapsamında bulunması, bu kapsamda değilse;

A) 2005 tarihli Toprak Kirliliğinin Kontrolü Yönetmeliği'nin yürürlüğe girme tarihi olan 31.05.2005 ile Atık Yönetimi Genel Esaslarına İlişkin Yönetmeliğin yürürlüğe girme tarihi olan 05.07.2008 tarihleri arasında gerçekleşen eylemler bakımından, 2005 tarihli Toprak Kirliliğinin Kontrolü Yönetmeliğinin 4. maddesinde diğer Yönetmeliklere atıf suretiyle belirlenen atıklardan olması,

B) Atık Yönetimi Genel Esaslarına İlişkin Yönetmeliğin 05.07.2008 tarihinde yürürlüğe girmesi, 2010 tarihli Toprak Kirliliğinin Kontrolü ve Noktasal Kaynaklı Kirilenmiş Sahalara Dair Yönetmeliğin anılan yönetmeliğe yollama yapmış olması ve 08.06.2010 tarihinde yürürlüğe girmesi dikkate alındığında, 05.07.2008 ile 08.06.2010 tarihleri arasında işlenen eylemler yönünden Atık Yönetimi Genel Esaslarına İlişkin Yönetmeliğin Ek-1 listesinde belirtilen atık türlerinden olması,

C) 2010 tarihli Toprak Kirliliğinin Kontrolü ve Noktasal Kaynaklı Kirilenmiş Sahalara Dair Yönetmeliğin 08.06.2010 tarihinde yürürlüğe girmesi, toprağı kirleten, kirletme ihtimali bulunan atıklara ilişkin önceki yönetmelikten farklı nitelikte atık gruplarını oluşturması nedeniyle de 08.06.2010 tarihinden sonra işlenen suçlar bakımından, 4/b maddesinde bahsedilen kirletici unsurlara ilaveten, atığın;

- (n) bendi ile kendi ekindeki Ek-1'de tablo halinde gösterilen jenerik kirletici sınır değerlerini aşması,

- z/ğğ bendinde belirtilen nitelikte tehlikeli atık veya z/hh bendinde tanımlanan tehlikeli madde sınıfına ilişkin koşulları taşınması,

Gerekmemektedir.

Farklı tarihlerde farklı atık listeleri benimsenmiş olması karşısında, zaman bakımından uygulama ilkesinin zorunlu sonucu olarak suç tarihinde yürürlükte bulunan yönetmelikte toprağı kirlettiği yahut kirletme ihtimali taşıdığı kabul edilen atığa, sonradan yürürlüğe giren yönetmelikte de yer verilmiş olmalıdır.

Görülebileceği üzere; açıklanan mevzuatla, çevrenin kirletilmesinin önlenmesi amaçlanmış, kişilere, temiz, sağlıklı ve dengeli bir çevrede yaşama hakkı sağlanması hedeflenmiştir.

III–Yargılamaya Konu Olay

Sanık İ... S...'ın B.....İnşaat Taah. Tic. Ltd. Şti'nin ortağı ve suç tarihi itibarıyla de müdürü olduğu, andezit taşı kesme işlemi yapan işletmede, taş kesme sırasında kullanılan suyun havuzlarda dinlendirilmek suretiyle basit şekilde fiziksel arıtmaya tabi tutulduğu, havuzun dibine çöken ve çamurlaşan taş tozlarının arıtma yükümlülüğüne uyulmaksızın hortum vasıtasıyla doğrudan alıcı ortam olan toprağı verildiği, burada biriken atık çamurun, dereye karıştığı anlaşılmaktadır.

Endüstriyel nitelikli atıksuyun basit şekilde fiziksel arıtılması sonrasında oluşan çamurunun, alıcı ortam olan toprağı ve suya verilmesi ile 2872 Sayılı Çevre Kanunu'nun 8, 9, 20/n, 20/j, ek 1. madde, 1991 tarihli Katı Atıkların Kontrolü Yönetmeliği'nin 3, 18, Su Kirliliği Kontrolü Yönetmeliğinin 3, 6, 4/j 16.. maddelerine aykırı davranıldığı, çevrenin kasten kirletildiği sonucuna ulaşılmıştır.

IV – Sonuç ve Karar

Sanığa yükletilen çevrenin kasten kirletilmesi eylemiyle ulaşılan çözümü haklı kılıcı zorunlu öğelerinin ve bu eylemin sanık tarafından işlendiğinin Kanuna uygun olarak yürütülen duruşma sonucu saptandığı, bütün kanıtlarla aşamalarda ileri sürülen iddia ve savunmaların temyiz denetimini sağlayacak biçimde ve eksiksiz sergilendiği, özleri değiştirilmeksizin tartışıldığı, vicdani kanının kesin, tutarlı ve çelişmeyen verilere dayandırıldığı,

Eylemin doğru olarak nitelendirildiği ve Kanunda öngörülen suç tipine uyduğu,

Cezanın kanuni bağlamda uygulandığı,

Anlaşıldığından sanık İ.... S... müdafinin ileri sürdüğü nedenler yerinde görülmemiş olmakla, tebliğnameye uygun olarak, TEMYİZ DAVASININ ESASTAN REDDİYLE HÜKMÜN ONANMASINA, 4. CD, 01.12.2014, 2011/19925 E, 2014/34652 K

2) SU KİRLİLİĞİ

Yerel Mahkemece verilen hüküm temyiz edilmekle, başvurunun süresi ve kararın niteliği ile suç tarihine göre dosya görüşüldü:

Temyiz isteğinin reddi nedenleri bulunmadığından işin esasına geçildi.

Vicdani kanının oluştuğu duruşma sürecini yansıtan tutanaklar, belgeler ve gerekçe içeriğine göre yapılan incelemede;

I- Genel İlkeler:

Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının 56/1. maddesine göre herkes, sağlıklı ve dengeli bir çevrede yaşama hakkına sahiptir. Aynı maddenin ikinci fıkrasında getirilen düzenleme ile de çevreyi geliştirmek, çevre sağlığını korumak ve çevre kirlenmesini önlemek gerek Devlete gerekse vatandaşlara ödev olarak yüklenmiştir. Anayasada yer alan bu ilkeler 2872 sayılı Çevre Kanunu'nun 3/a maddesinde de benzer biçimde düzenlenmiştir. Buna göre; gerçek ya da tüzel kişi olarak herkes, çevrenin korunması ve kirliliğin önlenmesi ile görevli olup, alınacak tedbirlere ve belirlenen esaslara uymakla yükümlüdür. Bu bağlamda, “kamu sağlığını ve çevreyi koruma” prensibi Türk Ceza Kanunu'nun birinci maddesinde Kanun'un amaçlarından birisi olarak öngörülmüş, ayrıca “sağlıklı bir çevrede yaşama hakkı” başta bu Kanununun 181 ilâ 184. maddeleri olmak üzere, 2872 sayılı Çevre Kanunu'nda ve diğer bir kısım mevzuatta koruma altına alınmış, çevreyi kirletme eylemi farklı suç ve kabahat türleri ile yaptırıma bağlanmıştır.

Türk Ceza Kanununun 181. maddesinin birinci fıkrasında suç olarak düzenlenen atık veya artıklarla çevrenin kasten kirletilmesi fiili, kanunlarda

belirtilen teknik usullere aykırı olarak, çevreye zarar verecek şekilde atık veya artıkların alıcı ortamlar olan toprak, su ve havaya kasten verilmesidir. Buna göre suç, atık veya artıkların teknik usullere aykırı olarak bir defa alıcı ortama verilmesiyle oluşacaktır.

Fıkıradaki sözü edilen “ilgili kanunlarla belirlenen teknik usullere aykırılık” hali; 2872 sayılı Çevre Kanunu, 2690 sayılı Türkiye Atom Enerjisi Kurumu Kanunu, 5977 sayılı Biyogüvenlik Kanunu, 3213 sayılı Maden Kanunu gibi kanunların, kapsadıkları alanlarla ilgili olarak “çevreyi kirletmeme” ilkesi gereğince çerçeve olarak benimsedikleri düzenlemelere dayanılarak oluşturulan yönetmeliklerde açıklanan ve somut olayın özelliklerine göre değerlendirilecek olan, arıtma, depolama, imha etme, taşıma, koruma, alıcı ortama verme, uzaklaştırma gibi hususlar bakımından öngörülen yükümlülüklerle aykırı davranmayı ifade etmektedir.

“Çevreyi kirletmeme” prensibi ise genel olarak 2872 sayılı Çevre Kanunu’nun “Kirletme Yasası” kenar başlıklı 8. maddesinde düzenlenmiştir. Buna göre;

“Her türlü atık ve artığı çevreye zarar verecek şekilde, ilgili yönetmeliklerde belirlenen standartlara ve yöntemlere aykırı olarak doğrudan ve dolaylı biçimde alıcı ortama vermek, depolamak, taşımak, uzaklaştırmak ve benzeri faaliyetlerde bulunmak yasaktır.

Kirlenme ihtimalinin bulunduğu durumlarda ilgililer kirlenmeyi önlemekle, kirlenmenin meydana geldiği hallerde ise kirleten, kirlenmeyi durdurmak, kirlenmenin etkilerini gidermek veya azaltmak için gerekli tedbirleri almakla yükümlüdür.”

Yine aynı Kanunun “Tanımlar” kenar başlıklı 2. maddesine göre atık, herhangi bir faaliyet sonucunda oluşan, çevreye atılan veya bırakılan her türlü madde, alıcı ortam ise hava, su, toprak ortamları ve bu ortamlarla ilişkili ekosistemlerdir. Mevzuatımızda tanımı bulunmayan “artık” ise; öğretilerdeki düşüncelerden de yararlanılarak, bir maddenin tüketimi, kullanımı ya da harcanmasından sonra artan, geriye kalan kısım olarak tanımlanabilir.

Türk Ceza Kanununun “çevreyi kasten kirletme” suçunu düzenleyen 181/1, “taksirle kirletme” suçunu düzenleyen 182/1 ve 2872 sayılı Çevre Kanunu’nun 8. maddelerinde suçun unsuru olarak kabul edilen “çevreye zarar verecek şekilde” kavramı ise, “gerçekleşen somut bir zararı” değil, “zarar vermeye elverişliliği, zarar ihtimalini” anlatmaktadır. Madde gerekçesinde de açıklandığı üzere atık veya artığın; kasten su, hava ve toprak şeklinde gruplandırılan alıcı ortama ya da bu ortamlarla ilişkili ekosistemlerden birine verilmesi ile suç oluşacaktır. Çevrenin kasten kirletilmesi, kanunda tehlike suçu olarak düzenlenmiştir. Zararın gerçekleşmesi, bu suçta unsur olmadığı gibi cezalandırma şartı da değildir.

Öte yandan atık veya artıkların toprakta, suda veya havada kalıcı özellik göstermesi hali TCK’nın 181. maddesinin 3. fıkrasında, bunların insan veya

hayvanlar açısından tedavisi zor hastalıkların ortaya çıkmasına, üreme yeteneğinin körelmesine, hayvanların veya bitkilerin doğal özelliklerini değiştirmeye neden olabilecek etkilerinin olması ise aynı maddenin 4. fıkrasında cezanın artırılmasını gerektiren nitelikli haller olarak düzenlenmiştir.

II – Yargılamaya Konu Olayda Uygulanacak Mevzuat ve Düzenleyici İşlemler:

2872 sayılı Kanun'un 20. maddesinin (ı) ve (n) bentlerinde, denizler, içme ve kullanma suları (yapay ya da tabii göller, barajlar, akarsular, yer altı suları vs) ile içme ve kullanma suyu sağlama amacı dışındaki sular şeklinde üç grup su kaynağı belirlenmiş, tanker, gemi ve diğer deniz araçlarının kirletme faaliyetleri ayrıca düzenlenerek, sular her türlü kirlenmeye karşı koruma altına alınmıştır.

Öte yandan Su Kirliliği Kontrolü Yönetmeliği 2872 sayılı Çevre Kanunu'nun 8, 9, 11, 12, 15 ve 20. maddelerine dayanılarak "Ülkenin yeraltı ve yerüstü su kaynakları potansiyelinin korunması ve en iyi bir biçimde kullanımının sağlanması için, su kirlenmesinin önlenmesini sürdürülebilir kalkınma hedefleriyle uyumlu bir şekilde gerçekleştirmek üzere gerekli olan hukuki ve teknik esasları belirleme" amacıyla kabul edilmiştir.

Bu Yönetmeliğin 16 ilâ 21. maddelerinde içme ve kullanma suyu temin edilen yüzeysel sularla ilgili kirletme yasaklarına, 23. maddesinde denizlerle ilgili kirletme yasaklarına yer verilmiş, 25 ilâ 36. maddelerinde ise atıksuların boşaltım ilkeleri açıklanmıştır.

Yine Yönetmeliğin 6. maddesinde alıcı su ortamını kirleten en önemli kaynaklar ve etkenler dokuz bent halinde örnekleme yoluyla sayılmış, sınırlayıcı bir belirleme yapılmamıştır. Buna göre, fekal atıklar, organik atıklar, kimyasal atıklar, aşırı üretim artışına neden olan besin maddelerinin alıcı ortamın dengeğini bozacak şekilde aşırı boşaltımı, atık ısı, radyoaktif atıklar, deniz dibinden taranan malzeme, çamur, çöp ve hafriyat artıklarının ve benzeri atıkların boşaltımı, gemilerden kaynaklanan petrol türevli katı ve sıvı atıklar (sintine suyu, kirlı balast, slaç, slop, yağ ve benzeri atıklar), Tehlikeli Maddelerin Su ve Çevresinde Neden Olduğu Kirliliğin Kontrolü Yönetmeliğinin eklerinde belirtilen maddeler, örnekleme yoluyla sayılmış kirletici unsurlardır.

Yönetmeliğin "Tanımlar" kenar başlıklı 3. maddesinde alıcı ortam; "Atıksuların deşarj edildiği veya dolaylı olarak karıştığı göl, akarsu, kıyı ve deniz suları ile yeraltı suları gibi yakın veya uzak çevre" şeklinde tüm su kaynaklarını kapsayacak şekilde tanımlanmıştır. Aynı maddede atık; "Her türlü üretim ve tüketim faaliyetleri sonunda, fiziksel, kimyasal ve bakteriyolojik özellikleriyle karışıkları alıcı ortamların doğal bileşim ve özelliklerinin değişmesine yol açarak dolaylı veya doğrudan zararlara yol açabilen ve ortamın kullanım potansiyelini etkileyen katı, sıvı veya gaz halindeki maddelerle atık enerji", atıksu ise "Evsel,

endüstriyel, tarımsal ve diğer kullanımlar sonucunda kirlenmiş veya özellikleri kısmen veya tamamen değişmiş sular ile maden ocakları ve cevher hazırlama tesislerinden kaynaklanan sular ve yapışmış kaplamalı ve kaplamasız şehir bölgelerinden cadde, otopark ve benzeri alanlardan yağışların yüzey veya yüzeyaltı akışa dönüşmesi sonucunda gelen sular” şeklinde tarif edilmiştir.

Suların korunması ile ilgili esasları düzenleyen Yönetmeliğin 4/j maddesinde belirtilen genel ilke, atıksuların arıtılmadan doğrudan alıcı ortama verilmemesidir. Keza Yönetmeliğin 16/a-b bentlerinde arıtılsa dahi atıksular ile her türlü atık ve artığın içme ve kullanma sularına deşarjına izin verilemeyeceği açıkça belirtilmiştir. 21. maddesinde de, içme ve kullanma suyu temini dışındaki amaçlarla yapılmış göllere, göletlere ve set çekmek suretiyle biriktirilmiş sulara arıtılmamış evsel ve endüstriyel nitelikli atıksuların verilemeyeceği hükme bağlanmıştır. Yine “Alıcı Ortama Doğrudan Boşaltım Esasları” kenar başlıklı 26. maddenin (d) bendinde ise “her türlü katı atık ve artıklarla, arıtma çamurları ve fosseptik çamurlarının alıcı su ortamlarına boşaltılması” yasaklanmıştır.

Burada önemle vurgulanması gereken husus şudur; Yönetmeliğin 21/1. maddesinde sözü edilen içme ve kullanma amacı dışındaki sulara deşarj izni, arıtılmış olma koşuluna bağlanmıştır. Atıksuyun arıtılmış su olduğunu kabul etmek için de, bunların Yönetmeliğin 31. maddesi ile ekinde 16 grup halinde belirlenerek tablolar halinde gösterilen sektör kapsamındaki tesis tipi için kabul edilen limit deşarj değerlerine uygun olması gerekir. Aksi durumda atıksuyun tam olarak arıtıldığından, içme ve kullanma amacı dışındaki sulara deşarj edilme koşulunu sağladığından bahsedilemez.

Özetle; içme ve kullanma sularına arıtılmış olsa dahi her türlü atık ve artığın deşarjı yasaklanmış, içme ve kullanma dışındaki sulara deşarj, arıtılmış olma koşuluna bağlanmış, atıksuyun arıtılmış olma ölçütü de, atıksuyun oluşum kaynağı dikkate alınarak Yönetmeliğin ekindeki sektörlere göre limit değerlerle ifade edilmiştir.

Görüleceği üzere; açıklanan mevzuatla, çevrenin kirletilmesinin önlenmesi amaçlanmış, kişilere, temiz, sağlıklı ve dengeli bir çevrede yaşama hakkı sağlanması hedeflenmiştir.

III–Yargılamaya Konu Olay

Mandıra işletmesi sahibi olan sanığın, üretim sırasında oluşan, kimyasal ve asitik özellikleri sebebiyle çevreye zarar verici etkisi bulunduğu bilinen endüstriyel atıksuları, arıtma yükümlülüğüne uymadan bahçedeki fosseptik çukuruna, oradan da boru vasıtası ile Körsulu Çayına (alıcı ortama) deşarj etmek suretiyle 2872 sayılı Çevre Kanunu’nun 8, 20/n, Su Kirliliği Kontrolü Yönetmeliği’nin 4/j, 23 ve 26. maddelerine aykırı davranarak çevreyi kasten kirlettiği anlaşılmıştır.

IV – Sonuç ve Karar

Sanığa yükletilen çevrenin kasten kirletilmesi eylemiyle ulaşılan çözümü haklı kılıcı zorunlu öğelerinin ve bu eylemin sanık tarafından işlendiğinin Kanuna uygun olarak yürütülen duruşma sonucu saptandığı, bütün kanıtlarla aşamalarda ileri sürülen iddia ve savunmaların temyiz denetimini sağlayacak biçimde ve eksiksiz sergilendiği, özleri değiştirilmeksizin tartışıldığı, vicdani kanının kesin, tutarlı ve çelişmeyen verilere dayandırıldığı,

Eylemin doğru olarak nitelendirildiği ve Kanunda öngörülen suç tipine uyduğu,

Cezanın kanuni bağlamda uygulandığı,

Anlaşıldığından sanık Y...Ö...’ün ileri sürdüğü nedenler yerinde görülmemiş olmakla, tebliğnameye uygun olarak, TEMYİZ DAVASININ ESASTAN REDDİYLE HÜKMÜN ONANMASINA, 4. CD, 24.11.2014, 13448/34065

3) HAVA KİRLİLİĞİ

Yerel Mahkemece verilen hükümler temyiz edilmekle, başvurunun ve kararın niteliği ile suç tarihine göre dosya görüşüldü:

Temyiz isteğinin reddi nedenleri bulunmadığından işin esasına geçildi.

Vicdani kanının oluştuğu duruşma sürecini yansıtan tutanaklar belgeler ve gerekçe içeriğine göre yapılan incelemede;

I- Genel İlkeler:

Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının 56/1. maddesine göre herkes, sağlıklı ve dengeli bir çevrede yaşama hakkına sahiptir. Aynı maddenin ikinci fıkrasında getirilen düzenleme ile de çevreyi geliştirmek, çevre sağlığını korumak ve çevre kirlenmesini önlemek gerek Devlete gerekse vatandaşlara ödev olarak yüklenmiştir. Anayasada yer alan bu ilkeler 2872 sayılı Çevre Kanunu’nun 3/a maddesinde de benzer biçimde düzenlenmiştir. Buna göre; gerçek ya da tüzel kişi olarak herkes, çevrenin korunması ve kirliliğin önlenmesi ile görevli olup, alınacak tedbirlere ve belirlenen esaslara uymakla yükümlüdür. Bu bağlamda, “kamu sağlığını ve çevreyi koruma” prensibi Türk Ceza Kanunu’nun birinci maddesinde Kanun’un amaçlarından birisi olarak öngörülmüş, ayrıca “sağlıklı bir çevrede yaşama hakkı” başta bu Kanununun 181 ilâ 184. maddeleri olmak üzere, 2872 sayılı Çevre Kanunu’nda ve diğer bir kısım mevzuatta koruma altına alınmış, çevreyi kirletme eylemi farklı suç ve kabahat türleri ile yaptırıma bağlanmıştır.

Türk Ceza Kanununun 181. maddesinin birinci fıkrasında suç olarak düzenlenen atık veya artıklarla çevrenin kasten kirletilmesi fiili, kanunlarda belirtilen teknik usullere aykırı olarak, çevreye zarar verecek şekilde atık veya

artıkların alıcı ortamlar olan toprak, su ve havaya kasten verilmesidir. Buna göre suç, atık veya artıkların teknik usullere aykırı olarak bir defa alıcı ortama verilmesiyle oluşacaktır.

Fıkıradaki sözü edilen “ilgili kanunlarla belirlenen teknik usullere aykırılık” hali; 2872 sayılı Çevre Kanunu, 2690 sayılı Türkiye Atom Enerjisi Kurumu Kanunu, 5977 sayılı Biyogüvenlik Kanunu, 3213 sayılı Maden Kanunu gibi kanunların, kapsadıkları alanlarla ilgili olarak “çevreyi kirletmeme” ilkesi gereğince çerçeve olarak benimsedikleri düzenlemelere dayanılarak oluşturulan yönetmeliklerde açıklanan ve somut olayın özelliklerine göre değerlendirilecek olan, arıtma, depolama, imha etme, taşıma, koruma, alıcı ortama verme, uzaklaştırma gibi hususlar bakımından öngörülen yükümlülüklerle aykırı davranmayı ifade etmektedir.

“Çevreyi kirletmeme” prensibi ise genel olarak 2872 sayılı Çevre Kanunu’nun “Kirletme Yasağı” kenar başlıklı 8. maddesinde düzenlenmiştir. Buna göre;

“Her türlü atık ve artığı çevreye zarar verecek şekilde, ilgili yönetmeliklerde belirlenen standartlara ve yöntemlere aykırı olarak doğrudan ve dolaylı biçimde alıcı ortama vermek, depolamak, taşımak, uzaklaştırmak ve benzeri faaliyetlerde bulunmak yasaktır.

Kirlenme ihtimalinin bulunduğu durumlarda ilgililer kirlenmeyi önlemekle, kirlenmenin meydana geldiği hallerde ise kirleten, kirlenmeyi durdurmak, kirlenmenin etkilerini gidermek veya azaltmak için gerekli tedbirleri almakla yükümlüdür.”

Yine aynı Kanunun “Tanımlar” kenar başlıklı 2. maddesine göre atık, herhangi bir faaliyet sonucunda oluşan, çevreye atılan veya bırakılan her türlü madde, alıcı ortam ise hava, su, toprak ortamları ve bu ortamlarla ilişkili ekosistemlerdir. Mevzuatımızda tanımı bulunmayan “artık” ise; öğretilerdeki düşüncelerden de yararlanılarak, bir maddenin tüketimi, kullanımı ya da harcanmasından sonra artan, geriye kalan kısım olarak tanımlanabilir.

Türk Ceza Kanununun “çevreyi kasten kirletme” suçunu düzenleyen 181/1, “taksirle kirletme” suçunu düzenleyen 182/1 ve 2872 sayılı Çevre Kanunu’nun 8. maddelerinde suçun unsuru olarak kabul edilen “çevreye zarar verecek şekilde” kavramı ise, “gerçekleşen somut bir zararı” değil, “zarar vermeye elverişliliği, zarar ihtimalini” anlatmaktadır. Madde gerekçesinde de açıklandığı üzere atık veya artığın; kasten su, hava ve toprak şeklinde gruplandırılan alıcı ortama ya da bu ortamlarla ilişkili ekosistemlerden birine verilmesi ile suç oluşacaktır. Çevrenin kasten kirletilmesi, kanunda tehlike suçu olarak düzenlenmiştir. Zararın gerçekleşmesi, bu suçta unsur olmadığı gibi cezalandırma şartı da değildir.

Öte yandan atık veya artıkların toprakta, suda veya havada kalıcı özellik göstermesi hali TCK’nın 181. maddesinin 3. fıkrasında, bunların insan veya hayvanlar açısından tedavisi zor hastalıkların ortaya çıkmasına, üreme yeteneğinin

körelmesine, hayvanların veya bitkilerin doğal özelliklerini değiştirmeye neden olabilecek etkilerinin olması ise aynı maddenin 4. fıkrasında cezanın artırılmasını gerektiren nitelikli haller olarak düzenlenmiştir.

II – Yargılamaya Konu Olayda Uygulanacak Mevzuat ve Düzenleyici İşlemler:

2872 sayılı Çevre Kanunu'nun ek 6. maddesi gereğince; hava kalitesinin korunması ve hava kirliliğinin önlenmesi için, ulusal enerji kaynakları öncelikli olmak üzere, Bakanlıkça belirlenen standartlara uygun temiz ve kaliteli yakıtların ve yakma sistemlerinin üretilmesi ve kullanılması zorunludur. Hava kalitesinin belirlenmesi, izlenmesi ve ölçülmesine yönelik yöntemler, hava kalitesi sınır değerleri ve bu sınır değerlerin aşılmaması için alınması gerekli önlemler Bakanlıkça yürütülür. Bu çalışmalara ilişkin usûl ve esaslar ise Bakanlıkça çıkarılacak yönetmeliklerle belirlenir.

Aynı Kanununun 20/b-c maddesinde, hava kirliliği yönünden önemli etkileri nedeniyle bazı tesislerin kurulması, işletilmesi gibi faaliyetleri izne tâbi tutulmuş, hem bu tesislere hem de hava kirliliği yönünden kurulması ve işletilmesi izne tâbi olmayan tesislere, toplu ya da ferdi ısıtılan konutlara yönetmelikle belirlenen emisyon miktarlarının sınırlarını aşmama yükümlülüğü getirilmiştir. Kanun'un 20/d bendinde ise hava kirliliği yönünden özel önem taşıyan bölgelerde veya kirliliğin ciddi boyutlara ulaştığı zamanlarda ve yerlerde veya kritik meteorolojik şartlarda, yönetmeliklerle öngörülen önlemleri almayan, yasaklara aykırı davranan ya da mahallî çevre kurullarınca bu konuda alınan kararlara uymayanlara yönelik yaptırımların artırılacağı hükme bağlanmıştır.

Yine bu Kanununun 8. 9, 11 ve ek 6. maddelerinde yer verilen çerçeve hükümler gereğince, hava kalitesinin korunması, kirlenmesinin önlenmesi, atmosfere yayılan kirleticilerin kontrol altına alınması, hava kirliliğinin çevre ve insan sağlığı üzerindeki zararlı etkilerinin engellenmesi ya da azaltılması şeklinde özetlenebilecek ortak amaçlarla aşağıda belirtilen yönetmelikler kabul edilmiştir.

a) 02.11.1986 tarihli Hava Kalitesinin Korunması Yönetmeliği;

3. maddesindeki düzenlemeye göre bu Yönetmelik, tesisler ve motorlu vasıtaları kapsamaktadır. Yönetmeliğin 5/d maddesinde tesis, "kurum, kuruluş, işletmeler ve diğer sabit düzenekler, makineler, aletler ve diğer yer değiştirebilen teknik düzenekler ile motorlu vasıtalar, üzerinde madde depolanan, boşaltılan ve iş yapılan mülkler" şeklinde tanımlanmıştır. Yönetmeliğin 6. maddesinde hava kalitesinin sınır değerleri gösterilmiş, 7. maddede izne tabi tesislerin emisyon sınırları, maddelerde ise diğer tesislerle ilgili emisyon tanımları ve uygulanacak kurallar belirlenmiştir. Bu yönetmelik, aşağıda (c) bendinde bahsedilen Yönetmeliğin 16. maddesi ile yürürlükten kaldırılmıştır.

b) 22.07.2006 tarihli Endüstri Tesislerinden Kaynaklanan Hava Kirliliğinin Kontrolü Yönetmeliği;

2. maddesindeki düzenlemeye göre bu Yönetmelik tesisleri kapsamaktadır. Tesis ise Yönetmeliğin 4/d maddesinde, atmosfere emisyon veren her bir üniteyi, makineler, aletler ve diğer sabit düzenekleri, üzerinde madde depolanan, boşaltılan ve iş yapılan mülkleri ifade etmektedir. Tesislerin bütünü işletme olarak adlandırılmaktadır. Yönetmelikte tesislerin tabi olduğu yükümlülükler ve uymaları gereken emisyon sınırları belirlenmiştir. Yönetmelik, 42. maddesi ile 07.10.2004 tarihli Endüstriyel Kaynaklı Hava Kirliliğinin Kontrolü Yönetmeliği yürürlükten kaldırmış, kendisi de aşağıda (d) bendinde bahsedilen Yönetmeliğin 37. maddesi ile yürürlükten kaldırılmıştır.

c) 06.06.2008 tarihli Hava Kalitesi Değerlendirme ve Yönetimi Yönetmeliği;

2. maddesinde ifade edildiği üzere hava kalitesi standartlarını ve hava kalitesinin değerlendirilmesini, “bölge”ler ve “alt bölge”lerin oluşturulmasını ve tüm bölgelerde iyi hava kalitesinin sağlanması için alınması gerekli önlemleri kapsamaktadır.

d) 03.07.2009 tarihli Sanayi Kaynaklı Hava Kirliliğinin Kontrolü Yönetmeliği;

Sanayi ve enerji üretim tesislerinin faaliyetleri sonucunda atmosfere yayılan emisyonları kontrol altına almayı amaçlamış, bu nedenle 2/a maddesindeki düzenleme doğrultusunda işletmeleri kapsamına almıştır. Yönetmeliğin 5. maddesine göre hava emisyonu olan ve “Çevre Kanununca Alınması Gereken İzin ve Lisanslar Hakkında Yönetmelik” kapsamında yer alan işletmelerden kaynaklanan hava emisyonlarının değerlendirilmesinde bu Yönetmelik hükümlerine göre işlem yapılmalıdır. Yönetmelik maddelerinde ve eklerinde, işletmeler ve tesislerin uyması gereken yükümlülükler ile emisyon sınırları belirlenmiştir.

e) 13.01.2005 tarihli Isınmadan Kaynaklanan Hava Kirliliğinin Kontrolü Yönetmeliği;

1. maddesinde açıklandığı üzere konut, toplu konut, kooperatif, site, okul, üniversite, hastane, resmi daireler, işyerleri, sosyal dinlenme tesisleri, sanayide ve benzeri yerlerde ısınma amaçlı kullanılan yakma tesislerinden kaynaklanan is, duman, toz, gaz, buhar ve aerosol halinde dış havaya atılan kirleticilerin hava kalitesi üzerindeki olumsuz etkilerini azaltmak ve denetlemek amacıyla kabul edilmiştir. Yönetmeliğin çeşitli maddelerinde, ısınma amaçlı yakıtlara ilişkin yükümlülükler ve sınır değerler kabul edilmiştir.

Görüldüğü üzere 2872 sayılı Çevre Kanunu uyarınca hava kalitesinin korunması ve kirlenmesinin önlenmesi gibi amaçlarla kabul edilen bu yönetmeliklerin tamamı, tesisler, işletmeler, motorlu taşıtlar, makineler ve konutlar gibi nitelikleri ve faaliyetleri gereği sürekli ya da dönemsel emisyon üreten yerlerle ilgilidir. Bahsedilen yerler ve faaliyetler dışında, örneğin açık havada atık yakma

eyleminde olduğu gibi bireylere, herhangi bir yükümlülük yüklenmemiş, yakma faaliyetiyle oluşacak emisyonun sınır değeri belirlenmemiş ve eylem hakkında yaptırım da öngörülmemiştir.

Yönetmeliklerde bahsedilen konut, işletme, tesis ve makineler gibi nitelikleri ve faaliyetleri gereği sürekli ya da dönemsel emisyon üreten yerler için kabul edilmiş emisyon sınır değerlerinden birinin, bireyler hakkında da geçerli olduğunu kabul etmek, Kanunun çerçeve hükümleri doğrultusunda çıkarılmış olan yönetmeliklerde yer almayan bir yükümlülüğün varlığını kıyasen kabul etmek anlamına gelir. TCK'nın 2/3. maddesi ise ceza hukukunda kıyası yasaklamıştır.

Bu açıklamalar ışığında önemle vurgulanması gereken husus şudur; hava alıcı ortamının, dolayısıyla çevrenin kirlendiği ya da kirlenme ihtimali bulunduğu kabul edilebilmesi için, öncelikle kirlilik kaynağının tespit edilmesi, daha sonra da ilgili yönetmeliklerde kirletici kaynaklar bakımından öngörülen emisyon sınır değerinin aşılmış olması gerekir.

Farklı tarihlerde farklı yönetmelikler kabul edilmiş olması karşısında, zaman bakımından uygulama ilkesinin zorunlu sonucu olarak işletme/tesis için suç tarihinde yürürlükte bulunan yönetmelikte havayı kirlettiği yahut kirletme ihtimali taşıdığı kabul edilen emisyon sınır değerinin, sonradan yürürlüğe giren yönetmelikte de kabul edilmiş olması gerekir.

III–Yargılamaya Konu Olay

Sanık hakkında “kablolarını yakarak içindeki bakırını çıkartmak için akra-basının evinin önündeki tarlada yaklaşık 35 kilogram kabloyu yakmak suretiyle havaya yoğun duman ve is verdiği”, alıcı ortam olan havayı, dolayısıyla çevreyi kasten kirlettiği iddiasıyla dava açılmıştır.

Sanığın, çalıştığı şirketten temin ettiği yaklaşık 40 kilogram kadar atık kabloyu, içindeki bakır tellerini almak maksadıyla tarlada yaktığı anlaşılmıştır.

Yukarıda (II) nolu kısımda açıklandığı üzere bireylere açık havada atık yakma suretiyle hava alıcı ortamını kirletmeme yükümlülüğü yüklenmemiştir.

Açıklanan gerekçelerle verilen beraat kararı hukuka uygun görülmüştür.

IV – Sonuç ve Karar

Eyleme ve yükletilen suça yönelik katılan İl ve Çevre Orman Müdürlüğü vekilinin temyiz iddiaları yerinde görülmediğinden tebliğnameye aykırı olarak, TEMYİZ DAVASININ ESASTAN REDDİYLE HÜKMÜN ONANMASINA, 4. CD, 08.12.2014, 4895/35426

